Nádavky - pályamů

II Sum

Érk. 1876 dec. 24.

Nádasdy-pályamű

1192.

II sz.

Bokrétás Világ.

Költői beszély.

Jelige: Rózsa mellett szép a piros tulipán,
Piros borral itatott az alispán.

I.

Emlékszel-é, hon, pártos harcaidra,
Midőn virult a bokrétás világ?
Midőn az ősök fényes nyomdokán az
Utódok játszták a paródiát?
Oh voltak egykor hirrel messze zengő",
Világ rendítő" harcos napjaid!....
Megjöttek újra apró torz alakban...
Hadd zengjem ennek kis martyrjait. —

Nem irhatom le a tért, jó közönség,
Hová dalunknak szárnya most repít,
Mert éj van és a szél süvölt... világos,
Hogy e sötét bajon dal nem segít.
Bús éji szél zúg – mondhatnám, de hát a
Romanticus styl már ma nem divat;
Csak az reál, a logikát veszem, hogy
Lyukába bútt el minden földi vad. —

A róka és az ember is pihen most, —
Vagy egy is immár e két fogalom?
Tanult belőle már az én muxsám is:
Az éjnél kezdi ravaszul dalom.
Sok collegám ah hogy leirja tóját,
Ah mily dicső az, milyen isteni!
En eltakartam énekem hiányát:
Ne mondja senki: nem tud festeni.

Később, ha már a történet megindult,
És kezd zajogni már a „tömkeleg":
Feledni fogják a festés hiányát,
Ilyest a láosz úgy is elfeled.
Elég az hozzá, éj van és a szél zúg,
De messze látni egy fény-sugarat,
A fény felé e viharos sötétben
Egy még sötétebb éji pont halad —

Vagy pontos vessző'! — Ember hát bizonyal,
Ne mert e mozgás függélyes vonal;
Vizszint mozogna, hogyha állat volna.
Ne ext tisztába hozta már a dal.
A realismus át hat a homályon,
Ügyesen igy kell bizonyitnia;
Ervényre jut a czirkalom — nem is kell
Költő- hasonlat és fantázia.

Előre, gyorsan megy az éji vándor,
Amint eléri azt a sugarat,
Házak sötétlő tömegének szélén
Megáll egy széles kerités alatt.
A fénysugár a kerités mögött van,
Azt egy világos ablak adja ki. —
Vigyázva szétnéz, oldalt somolyogva —
Mint éhes farkas, olyan állati.

Zsivány talán, ki lopni jött az éjben
S keresi most a bejáró lyukat?
Vagy tán menekvő süldözők bilincsét
Kerülve, itten rejteket kutat? . . .
De nem! – hiszen most jel hangzik belülről,
Az ajtó nyilik, a vándor betér . . .
Két pontos vessző egymásnak rohanva,
A két felső pont gyorsan összeér.

Úgy tetszik ez csók, czuppanása hangzott,
Súgy tetszik, kissé tiltott csók vala,
Hogy lopva jönnek halk ölelkezésre,
Mit eltakar az éjnek fátyola.
Boldogtalan pár! bűn talán szerelmed,
Hogy e virág az éj ölén fakad? —
E szerelem csak félig üdv: csak illat,
Szinén örülni nektek nem szabad.

Talán a gát, mi köztetek sötétlik,
A rangkülönbség választó fala?
Vagy érczszivén a gazdagabb szülőknek
Át nem hat a szegény szív súgara?
Két ellen – egyház baglyai huhognak
Zord anathémát szivetek fölött?
Vagy fajviszálynak rút gyülölködése
Az, ami tiltón „nem"-et menydörög? —

Egyik sem áll a sok találgatásból,
Se rang, se pénz itt szóba nem forog,
Sőt egy templomba járnak mind a ketten
És mind a ketten tiszta magyarok;
Pár éve még egymásnak eljegyezve
Bóldog reménynyel várták a napot,
Midőn az egyház áldást mond reájuk
És ők örökre egyek s boldogok.

Smért tiltva most a szívek dobogása?
A boldog ifju párt mi téptе szét,
Hogy éjhomályban, metsző zivatarban
Kell lopniok, mi jogszerint övék?
Oh jámbor, aki ezt ki nem találod,
Aludj'rá egyet s holnap, jól tudom,
Ha ide jösz, meglátod azt a zászlót,
Mely ottan csüng ki a padláslyukon.

„Éljen Kárody gróf követjelöltünk!"
Fennen lobognak rajta e szavak.
Aztán a szomszéd helységet tekintsd meg,
Ahonnan jött az éji bús lovag:
„Éljen Belényi Pál követjelöltünk!"
Ott látod minden háxon lengeni.
E két külön név tiltja a szerelmet,
Két párt elől kell azt elrejteni.

De mondjuk el – hisz jól tudjuk, daczára
Hogy oly sötét van, hol s kiknél vagyunk –
E két szerelmes sorsa búra hogy vált?
Miattok erről bátran szólhatunk.
Hogy mit susognak és mily áradással,
Azt tudni nem kell okvetetlenül;
Gondold hasonló álmod, olvasóm! – Mi
Történetünket kezdjük legelől. –

II.

Karád a helység, a hova belépünk,
Tőszomszéd együtt Nagy- és Kis-Karád;
Ez a Karády grófok ősi fészke.
Emeljük itt fel éjünk fátyolát,
De hátra szökve néhány évet, ez már
Így van divatban, járt uton megyünk;
Két jó barát van Nagy- és Kis Karádon,
Ezek közt foly le majd történetünk.

Ódon szabású bús magyar az egyik,
Ismerték őt a megyék harczai:
A Kis-karádi jegyző Marjas Imre,
A praedicatum: ó-szent-marjasi;
Elég magasztos, ámde czímerékhez
Egy talpalatnyi földje sem maradt;
Azért vevé fel a jegyzői tollat,
E hivatal bár nem zsíros falat.

Minthogy „rebellis" volt a táblabiró
S a scartba tették prókátor-jogát,
Az elnyomásnak gyászos korszakában
E hivatalba vonta meg magát.
Annyit hozott ez, hogy szépen megélték,
Munkált serényen fáradatlanul,
Erőt adott munkára hű szivének,
Hogy Andor fia ép és jól tanul.

Urambátyámnak hitta minden ember —
Vidám kedélyes öreg úr vala,
Ki nem fogyván a régi adomákból,
Élénk, zajos volt mindig asztala.
Midőn bizalmas hű baráti körben
Elsuttogák a közös honfi-bút,
Neki pirult és bajszpödörve mondá:
„Nem kell csüggedni: visszajő Kossúth!"

Egy volt, ki mindig gúnyos szánalommal
„Jó, jó, öreg!" mosolygva válaszolt;
Hevült a jegyző s szeme tűzben égett,
Nem szenvedhette e kétes mosolyt:
„Ne hunyorogj, te sunda arcu Káldi!
Azt mondom én, hogy visszajő Kossuth,
Elfojtva csak: a szent láng nincs kialva,
Az a nagy eszme diadalra jut."

De Káldi egyre kétkedőn mosolygott,
Bár koccintásra fogta poharát;
S voltak, kik e mosolyt is megfigyelték,
Tisztelte őt is Nagy- és Kis-Karád.
„Vén bajnok éltesd multad szent csatáit,
Avult eszméid majd elhangzanak,
Nagy embered nem jő e földre vissza,
S nem kelnek fel, kik sirban alszanak.

A visszatorlás szörnyü vágya szünik,
Munkás a nemzet s egyre józanabb.
Más ivadékot nevel már az újkor,
Nem oly vitéz ez, ámde boldogabb.
Az eszme él, én is harczoltam érte;
És meg fog szünni majd a szenvedés,
S az eszme győz, hiszem, de más alakban,
Majd létre jő a nagy kibékülés."

Igy szóla Káldi, Marjas jó barátja,
Öklét emelte rá a vén kurucz
És elnevezte sárgafeketének:
„Megálj labancz, te a pokolba jutsz!
Van még hazámban annyi ős magyar vér,
Hogy győzni fog, ha kardot rántanak,
És van Karádon oly magas kutágas,
Ahova téged fölakasztanak!"—

Így pattogott a jó barátra Marjas,
Míg az pipáját szívta csendesen;
És mégis éltét adta volna érte,
Ez állitásra éltemet teszem.
Ha egy nap elmult, mikor Káldi nem jött,
Már Marjas otthon nyugtát nem lelé,
Fejét vakarta, Nagy Karádra készült:
„Csak nem beteg tán? – Ördög bujt belé?"

Kis birtokos volt Káldi Nagy-Karádon,
Szerényen élt, de nem fukarkodott,
Józan szemekkel nézvén a világot,
Mindig tudá, hogy mit miért adott?
Az örökölt kevéshez szerze többet,
S azért szerzett, hogy független legyen.
Kedélye nem volt könnyen gyujtható, de
Tudott szeretni csendes – melegen.

Egész világa, háza boldogsága,
Egy rózsabimbó – kis leánya volt;
E lányka gyüjtött képeket szivében,
Hol a képzelgés soha sem honolt.
Ez volt a pont, mi egy közös alapra
Hozá mindig a jó barátokat;
Együtt örültek a szép gyermekeknek
S együtt építék a légvárakat.

Együtt üzék a gyermekek is folyvást
A tarka lepkét, a rövid jelent;
Míg a jövő, az arcznak első párja
S a szívnek első vágya megjelent;
Midőn a lélekről lehull a fátyol
S önismeretre ébred hirtelen:
E szép időkön dalom hadd merengjen,
Virulj fel édes első szerelem! —

III.

Még nem tudták és már szerették egymást,
Szerették egymást már mint gyermekek;
Midőn Andort nagy iskolába küldék,
Akkor sirták az első könnyeket.
Futó borulat volt a bú s a köny
Harmatcsepp a kert rózsabimbaján,
Fölszítta azt az első napsugár . . .
És nőtt az ifju és virult a lány.

E fejlődésben semmi sincs regényes,
Katasztrófákban egy kissé szegény ez.
Olyan derült és olyan hű, igaz,
Tragoediának egy szikrát se' indúl,
Az benne tán az egyetlen vigasz;
De nem is megy a lyra határin túl,
Olyan naiv és oly mindennapi!
Nem lehet benne bonyolítani.

De azért szép volt, szép e szerelem
Kifejlett szépen észrevétlenül,
Már érezék, hogy a szív melegül,
Aztán az arcz, pirulni kénytelen.
Hogyan jövének rája? boldog isten!
Egészen egyszerűn ment végbe, hisz benn
A rózsalúgas viruló ölén
Megtörtént már nem egy ily esemény!
A rózsabimbó egyszer megfakadt:
Önismeretre kelt az öntudat.

Meglátogatta Káldiékat Andor —
A szünidőkre jött épen haza.
Vigan haladt, mert atyja szinte küldte,
Neki sem volt az ellen panasza.
Szive oly furcsán dobogott, amint
A lányt az udvaron meglátta kint.

A galambokat eteté a lány,
És Andor úgy elnézte ott kivül!
Elnézné életnapig talán,
Ha a leány a kertbe nem repül.
„Még sohasem volt ily szép – istenem!
És én belépni most mért nem merek?
Úgy állok itten, mint egy idegen . . .
Előre, Andor, hát ne légy gyerek!"
Így biztatá a jó fiú magát,
A kis ajtó kilincse már kezében,
El- elszorúlt a lélekzet keblében —
Caesar a Rubicont most lépte át.
Bement a házba, világért se merne
A kertbe menni a leány után;
De benn a háznak üres minden terme,
Alkalmasint a lány van honn csupán.

Ment hát a kertbe. Hm! megfoghatatlan,
Amit most érez ott keblén belül! —
S a lányka arcza, az is oly szokatlan,
Amint elébe lépdel egyedül.
Ah, mennyi szépet, mennyi érdekest
Készült a lánynak Andor mondani!
S midőn szemébe nézhet egyenest,
Miért csukódtak össze ajkai?
Szivében üdve úgy nevetne, sírna,
S az ajk susogja: „Hogy van kedves Irma?"
,
„Én? – Ah nagyon jól! – Hozta isten nálunk! —
De kellemetlen lesz önnek, ha állunk —
Itt e lugasban, úgy hiszem – ha tetszik" —
„Ah én – örömmel — a hőség növekszik —
És e lugas – de milyen szép itt minden!
Oly szép e kert! – Kerestem a papát,

De nem találtam senkit benn, azt hittem,
A kertbe felfrissíteni jött magát . . ."

Most észrevette, hogy bolondot mondott,
Hogy nem a lányka vonta őt a kertbe!
Se baklövés most annyira leverte,
Hogy minden vére az arczába rontott.
S most már haragszik, hogy miért pirul?
S egy hang se jő már többé ajkirul.

És Irma? – Irma szintén néma és
Arczán, kezén is látszik a zavar,
Arczán a pír, kezén a reszketés
Elárulá mit a szív eltakar.
Ezt most a kéz is eltagadni készül,
A lomb közé nyúl és rózsát keres,
Most a letépett rózsa büntetésül

Megszúrja újját, de bűk nem szerez,
Egy szisszenés csak, – s fölkaczag a lányka, –
E hangot Andor, óh be vég kivánta!

Mily hasznos néha rózsán a tövis,
Titkon hogy áldja mindkettő magába!
Eltűnik a szív első némasága;
Napfény elől hisz elszáll a köd is;
A kacczajással hangjok megjövén,
Átjátszik a szív a zavar ködén.

„Megszúrta újját úgy-e? lássa, lássa" –
Így kezdi röptön a kacczajra Andor, –
Im bosszút áll a rózsa elmulása."
De visszaszól most Irma is e hangból:
„Hogy is ne? a dacos kis rózsaszál
Inkább örüljön a nagy szerencsének,

Hogy díszre lesz a háxi lány fejének —
Hát van-e ennél szebb virághalál?
No erre ismét csak kacxagni kellett,
Most már a két szív fesztelen enyelgett.

És itt, — ha merném — egy rövid kitérés
Lágy érzelemmel, a mi „alanyi" —
Lelkem buxogna felvonások közben —
De a kritika mit fog mondani?
Jaj énnekem, ha ellenem hevültek...
Ah Puskin, aki fenn az üdvözültek
Körébe' xenigsx már, könyved isteni,
De engemet ne jöjj kisérteni.
Könyvednek úgy is légió a híve —
Hadd dalljam én mesémet objective. —

Enyelgtek hát a rózsák közt; a kertben

S szivükben egyaránt virág terem;
Két testvér nyujtja, két tündér-virágit:
A játszi mult s az önfeledt jelen.
Midőn megjöttek Háldiék, szivükre
Viszfényt vetett az ifjak hajnala,
Kiült az arcxra a szív mosolya,
Ragyogta sejtelmét a lélek tükre.

E derűt Andor elvivé haza,
Követte őt, mint alkatát az árnyék,
De fényesen, mint üvegé, az a
Sejtelmes üdv ámbár hallgatva jár még,
De átlátszó mint a kristály kehely,
Színét borának nem hazudja el...

Eljött az ősz; — a völgy ölén a tájon
Lombok között hűs szellők lengenek,

Hogy a közelgő pusztulás ne fújjon,
Pirosan hullnak le a levelek:
Piros színét az örömnek vevék fel,
Így húnynak el suttogva csendesen...
— Csak odabenn a két családi házban
Remél tavaszt a boldog sejtelem.

IV.

Eljött a végső nyári szünidő már,
A „tanfolyam" végén a nyolczadik,
Oh, most szivére oly boldog jövő vár!
Siet, repül a kettős otthonig.
Egy ív papírral nehezebb, de mintha
Ez szárnya volna, lelke ugy repes!
Irott malasztral a pecsétes minta
Zsebében: a nagy érettségi ex.

Örül talán e hitvány papirosnak?
Az tette érette, az a pecsét? ...
Ki nyomta rája, azt is elfeledte,
Soha se' tudta felfogni becsét.
Nem ex határoz ő felette — óh nem!
Nem a censor, nem a professorok,
Az apa sem, ki azt a firkát várja:
Reá egy felsőbb végzet mosolyog.

Ő a múzsáké – nyitva most jövője,
Nem vészi többé a kényszer körül,
Magasztos lelke szabadon repülhet,
A szabadság az, minek úgy örül;
Sa mint a vásznon alkotá valónak
Az égi eszményt a festő ecset,
Szines jövőjét most az álmodónak
Ugy festi ki a felgyult képzelet.

A szép müvészet magas ihletése,
Ez a mi arczán oly hajnalpiros!
Se hajnalában kél reménye napja –
Mit néki az a hitvány papiros!...
Régóta él a müvészet lelkében;
Melyet szabaddá tett e pillanat,
Fölcsillámlott az első gyermekségen,
Amint életre gyúlt az öntudat.

Még a betűt sem ismeré, mikor már
Megrajzolá az első alakot,
Rút volt a kép, a gyermek sem vidor; fájt,
Hogy a kis Irma rajta kaczagott.
Próbálta újra, egyre fáradatlan,
Hogy szebb legyen. Kopott a ceruza,
Egy öntudatlan érzet bátorítá,
Reá lehelt már a szelid Muza.

Igy nőtt a gyermek. Gyorsan megtanulta,
Mi az idomban a helyes arány,
Oszolni kezde a homálynak burka
A szépmüvészet első hajnalán.
És a teremtő ifju képzelet hogy
Mutatta tarka délibábjait,
Csodálni kezdék a szülők s barátok,
Kit a tanító erre nem tanit.

De nagy müvészt ők nem vártak belőle,
És ez minálunk igy van rendesen,
Megszokta lassan minden ismerője
És a csodálat elmult csendesen.
Fölvitte apja a nagy iskolába,
Tervet sorsáról ő is alkotott,
De ez a terv nem volt fiának vágya,
Hozzája bár sok bölcs intést kapott.

„Legyen fiam – szólt gyakran édes atyja –
Nehéz időkben biztos menhelyed;
Honába' nincsen joga a magyarnak,
Tudd megszerezni hát a kenyeret, –
Ugy szerzem én is, nincs mit örökölnöd,
De keserű a kenyér ne legyen,
Mint én, ne küzdj te, shogy békében élhess,
Pap lesz belőled, édes gyermekem!"

Igy szólt az intés. Hát te szép müvészet,
Nem lelkesítéd-é fel a szülőt?
Nem volt-e benned oly erős igézet,
Hogy a fiúnak szánja szép jövőd'?...
Im a jövő homályát földerítik
A szebbnél szebben rajzolt alakok,
A földi szem az ég titkába láthat,
És ott a nyájas isten – arcz ragyog.

És szava zeng le: „Ez a hivatása!
Nézzétek, én a szép isten vagyok!"
Oly biztató a múzsa mosolygása
Sa szemek mégis, mégis mily vakok!
Hijába nyílik a menny földi szemnek,
Miops az ember, jobb bevallani;
Hát a fülek? no azok nagyot hallnak,
Midőn az égből zeng le valami.

Smit monda Marjas isten szóxatárul:
„Rajzolni szép, no ext is megbecsülöd;
Az ismerethez a szép is ha járul,
Derék, kivált ha pénzbe nem került.
De ex mulatság, jó üres időben;
Az iskolákat el ne hanyagold!
A te planétád a papság, fiacskám,
A rajz csak a mellébolygó: a hold."—

De Andor érte s égő szorgalommal
Követte isten titkos szóxatát,
Meg sem figyelték, olyan könnyedén ment,
A exél játéknak hazudá magát.
Fel-felhőkölt a rajz tanár a tompa
Közönyből, a kit néha meglepett;
De már a máxolók xajongva lesték:
S a xaj lehűté a kis meleget.

Így ment előre titkon észrevétlen;
Snyolcz évig tudta ext elrejteni,
Ók szent törekvés hosszu kétes haroxa,
A te türelmed titka isteni!
Most hogy szabaddá lett shevülhet nyiltan,
Miként Heraklesz a kettős uton,
Gyorsabban, amint e multat leirtam,
Végigrepült e titkos korszakon.

Egy volt csupán, ki birta lelke titkát,
S midőn nehéx volt már a küxdelem,
A birxató, ax ifju földi nemtő,
Ő ax, ki ekkor mindig megjelen,
S ragadja lelkét messze szebb világba:
A kedves Irma kit forrón szeret...
Elhúny a multak halvány holdvilága,
S fölcsillog a jövő, a napkelet.

Ez ábrándokban szive hogy kitágul,
Még a szekér is gyorsabban halad;
Oly közel látja a vén tornyokat már,
A boldogságtól keble már dagad...
Hisz itt vannak már, ott a vén eperfa...
Andor leugrik a kis ház elött;
De már sietnek a kaput kinyitni...
Már ölelik a reszkető szülők...

Százféle kérdés támad egyremásra
S a századikra jut csak felelet...
Óh viszontlátás boldog riadása!
Te, melyben a szív minden bút feled,
Ki tudna rólad verset írni híven?
Vagy kell-e írni... mit... a könyeket...
A boldog zürzavart... a tört beszédet? —
Nem írnak erről ékes verseket!

Végtére Marjas csendet int feléjük
S végig tekint szigorral a fiun,
Támadnak arczán szegletes barázdák:
„Hát-hát, fiú — a testimonium!" —
Előkerül a nagypecsétü firka,
Az öreg úr azt már felbontani
Neki gyürközik, azonban kopognak
S rá nyitja most az ajtót valaki.

Egy mozgó oszlop lép be s szárazon most
Beszélni kezd rajt a felső nyilás —
E hang daczára oly „szoborszerü" volt! —
Nos a kisbíró jött be, senki más.
„Tisztelteti — a stylus ilyenforma —
Biró uram tens jegyző uramat —
A faluházhoz kéretné dologra."
Hm! a gusztálás hát abban marad.

Marjas kalapját a fejére csapja,
Szsebébe vágja az irást s kimén:
„Az ördög hozta ezt most a nyakamra!"
Ballagva ott kinn igy dörmög szegény.
Óh mily keserves most a pálya nyüge,
Ép most elhagyni a familiát,
Lelkével ott van szép okos fiánál,
Sitt irni kell bolond instantiát.

Az órák mulnak és ő feszeleg már,
A panaszosok nyelve még pereg,
Az igazságot, százszor elcsavarják,
A mitől Marjas csak úgy szédeleg;
Míg türelmének elszakad a féke,
Levágja tollát, szétnéz kétfelé,
És rájuk förmed nagy keményen: „vége!"
Mit még e szóhoz gondolt, elnyelé.

No eltisztulnak, megy a biró úr is,
A nótárius egyedül marad,
Zsebébe nyúl s a papirost kibontja,
Rég volt kezében ily becses darab. —
És néz belé és szeme árja indul,
Sok egy embernek, a mit olvasott,
A jó baráttal is közölni kell ezt,
Majd ott feled pálczát és kalapot.

Ifjú erővel szalad Nagy-Karádra,
A lelke ég, nem tudja mit mivel,
A kocsikat is még ő hagyja hátra,
Nem is áll szóba utján senkivel.
A mint eléri Káldiék lakását,
Ott látja őt a tágas udvaron,
Kijött eléje, kedves jó barátja,
Hogy megpillantá őt az ablakon.

Marjas rikoltja. – „Itt az érettségi! –
No nézd csak – coupa eminentia!"
Egy szuszra annyi tört zavart beszéd jő
A reszkető apának ajkira.
Hallgatja Kálodi a zavart beszédet
Srejtelmes arczczal egyre mosolyog:
„Nos jer be bajtárs, itt van Andor is már –
Hát eminens? no ez derék dolog!

Fül hegygyel úgy már hallottam felőle.
Ép most akartam érted küldeni."
– A mint belépnek, Marjas visszadöbben,
És elbámulva fölkiált: „nini!"
A kanapén a két asszony beszélget,
Előttük Andor – s ki van oldalán?
A kedves Irma, úgy hozzá simulva –
Keblére hajtja szép fejét a lány . . .

Marjas csak nézi azt a két szerelmest,
A csodálatra hangot nem talál,
De Kálodi lassan odalép s szemében
Könyben törik meg az örömsugár:
„Nos tetszik-é e legujabb esámen?
Kedves barátom adoza tenyered –
Monddrá, miként én, szivedből, hogy: amen!"
És Marjas könye szintén megered.

V.

„De a fiú még semmi, jó barátom!
Így elfogyasztani őket hogy lehet?
Kell ehhez egy kis számvetés is, abból
Kihagyjad-e a hosszu éveket?
Alkotni otthont hosszu lassu munka,
Előtte még oly messze leng a czél!
Mért fűztük össze a bizonytalanra?
Rózsája széthull, mire czélhoz ér."

Négy szem között a pipázó szobában
Beszéli Marjas bölcsen ezeket,
S míg a pohárból egyet-egyet kortyant,
A kortyantáshoz füstöt ereget.
Hallgatja Káldi csendesen mosolygva
És néha ő is poharat emel:
„A calculust én, ven kuruck barátom,
Tán most az egyszer még sem vétem el."

Hallgasd meg, amit mostan elbeszélek,
Mi lett fiadból, végre megtudod.
A lányka nagyon ifju még s a czélhoz
Pár év alatt már Andor eljutott.
De a hiveknek nem fog prédikálni,
Hisz fiadat te még nem ismered."
Amig hallgatja bámuló barátja,
Elmondom én a bús történetet.

Titkon hogy élt a művészetnek Andor,
Már elbeszéltük, az nem új dolog.
A rajztanár is büszkén emlegette,
Ha megdicsérték a professorok.
Sok első rangu calculus után no
A rajznak is jut egy parányi hely;
Megtürt zugában, a kicsinylő „is"-nél
Egyébb figyelmet úgy sem érdemel.

De volt a múzsák csendes városában
Még egy zugocska a hegy oldalán,
Szőllők között kis búbos ház, elbujva
A fák alatt mint félénk szende lány.
E házban élt egy halvány csendes ember,
Rég ismerék és még sem ismerék, —
Jó nyájas úr, ha adakozni kellett,
A lajstromból őt ki nem feledék.

Ennél a rajz az első rangban állott,
Jól ismeré a tehetségeket,
Maga tüzött ki díjt a rajzolásra
S maga bírálta mind a műveket.
Ő ismeré fel Andor hivatását,
Maga is művész volt a nyájas úr,
Bevonta Andort csendes kis lakába
S oktatta, képzé fáradatlanúl.

Elválhatatlan jó barátok lettek,
Andor szerette mint atyját, emez —
Barátja inkább — jóval idősebb volt,
Andor húsz éves és ő negyvenes.
Hogy elvonult az élettől egészen,
Azt mondották, hogy ember gyülölő,
Ő szeretettel czáfolá meg a hirt,
Áldotta szivét sok szükölködő.

Rangbéli nem volt, legalább nevének
Kis kártyalapján nem volt korona,
A puszta „Ervin" idegenszerű név
Azt sem mutatta, hol van otthona;
„Ervin Gerardo volt a czímzés, ha
Olykor külföldről jött egy-egy levél;
Magyar-e vagy nem? azt nem tudta senki,
Csak: hogy e nyelven jól s tisztán beszél.

Olyan viszás volt vitka jellemében
A megvető gúny s emberszeretet;
„Szeresd az embert" – szokta mondogatni –
„Légy jóltevője, bárha megveted;
A szeretetre nagy szüksége van, mert
Hálátlan, önző s mint a fenevad
Tölfalná egymást telhetetlen éhhel,
Ha nem találna messiásokat."

Kijárt naponta a kis házba Andor;
Ha egy két napra néha elmaradt,
Kikérdezé őt Ervin s érdekelte:
Hol járt, kivel volt, mit tett az alatt?
Az ő szivének zárt maradt világa,
De Andorében nyiltan olvasott;
Fölnyilt az ifju, Ervin ismeré már
A tündért is, ki szivében lakott.

Gyakran rajongva szólt felőle Andor,
El-elbeszélte édes álmait;
Hallgatta Ervin csendes bús mosolylyal,
Miként ragyog föl szép egén a hit.
Ritkán felelt az édes álmodára,
De néha megnyilt, szive megered . . .
Hallgatta Andor csendes áhitattal
Mint jós igét a bús intéseket.

„Szeresd a nőt és védd, hisz oly veszendő",
Mint szép virág, mely nyilt kertben virul;
A kertész ápolná, de egy rijő'k jön
És eltiporja irgalmatlanul;
Igy van a nő a véletlenre bízva,
Sorsa lemondó néma türelem . . .
Ők védd, szeresd az árva nőt, barátom,
Egy percz csak üdve, kinja végtelen".

Ilyenkor elágyult, sötét szeméből
Áradt a könyek elfojtott ere,
Eltorzult arczán a szelid tekintet. —
Az ifju nézte s megborzadt bele. —
„Itt- itt- kiáltá szokatlan' kitörve, —
Úgy ég belül... ha kínom eltemet,
Oh Andor, Andor boldog szép jövődben
Megőrződ-é majd bús emlékemet?"

És Andor is sirt, Ervint átölelve,
Nem kérdezé a titkos bú okát;
Lefolyt a köny a jó barátnak arczán
S ismét a nyájas jóság lengte át.
Így éltek együtt csendes szeretetben.
Egy évek vitt el a mulo idő,
Eljött a végső, nyolczadik diák év,
A melyen átdereng már a jövő.

Sokat tanult az ifju, közönyös bár
Előtte minden eminentia,
De az apának hite ezen épül,
E hitben nem szabad csalódnia;
Magolt tehát, hogy eminens lehessen,
Öreg barátját ritkán láthatá;
Egy napon az is eltünt nagy sietve,
Bucsúra Andort be se' várhatá.

Három nap elmult, semmi hang felőle!
De a negyed nap végre hirt hozott;
Ervin sietve hivatá magához,
Amin az ifju elcsodálkozott.
Első eset volt, a mióta látta,
Soha sem tette Ervin ezt vele,
Nem látogatta, soha sem hivatta —
Imost elszorult az ifju kebele.

Szorongva lépett be a kis szobába,
Barátját fekve lelte oda benn,
Mellén piros folt, arcza falfehér volt,
Ekként mosolygott rája csendesen.
Elrémül Andor, kinos sejtelemmel,
Oda rohan most és reáborul,
Hogy rá dereng a szemek tört sugára,
Följajdul szíve mondhatatlanul.

„Ne sírj barátom!" suttog Ervin ajka, —
Hisz a halál most gyönyör én nekem —
Óh drága szentje lelkem szép egének!
Ő'érte vérzik most el életem;
Megölve már az árulásnak nyelve,
Óh milyen üdv, hogy őt megvédhetém!
Meghalni érte — édes öntudattal:
Megtörte szivemnek ez jó tétemény.

Most elmegyek már csendes mély siromba,
Még egy nehány perez — és halott leszek;
Ha értékes volt gondos oktatásom,
Jutalmazzon meg érte hű kezed;
Rajzold le arczom' — búcsuzó levelkém
Az asztalon van — vidd el ő'neki,
Csatold a rajzot búcsu levelemhez,
Hisz a halottat már szeretheti."

Andor leült, a feladat nehéz volt,
De teljesíté végkivánatát;
A szent ihlet, mint Prometheus lángja,
Egész valóját ugy hatotta át;
Átszellemült, hogy gyönyörü muzsája
Feltünt a fényes égiek között,
Sikész volt a kép, mig Ervin tiszta lelke
Szelíd mosolylyal égbe költözött. — —

— Hol, merre? mindegy — a nő gróf leánya,
Egyszerű festő az, akit szeret;
Eloltha tatlan' ég szerelmük lángja ....
De hisz a végét immár ismered;
Ne bánd, hogy oly bús, nyájas olvasóm, hisz
Így kell a szépnek itt elhalnia ...
Oltárhoz hurcolák a nőt ... a festő
Eltűnt ... oly régi e tragoedia.

Bíborban, fényben, márvány csarnokában .
Tíz éve él a régi fájdalom,
Szent volt ez asszony, áldva és csodálva,
Hogy éri mégis gyáva rágalom?
Mert szeretett — az isten régen tudta,
A földön senki, csak az egyedül,
Kinek szivében mélyen eltemetve
Élt szép szerelme véghetetlenül.

Egyszer, csak egyszer. — nagy nehéz beteg volt, —
Kitárta szivét egy papir iven:
Hadd tudja meg, hogy minden napja, percze
Övé, ki érte él, szenved hiven.
Sment a levél, de áruló vivé el,
Ahhoz vivé, ki titkon érte ég,
Most e levéllel nemtelen kevében
Kinyerni véli a szép nő kegyét.

Meggyógyul a nő, jő a szép imádó,
Ajkán vonaglik a gúnyos mosoly:
„Ah asszonyom, lehullt tehát az álarcz?
A nimbus lassan mégis szétoszol!
Imádtam és szivem hiába vérzett,
Sőn megvetette egy kalandorért! —
Hétszer esdek ... Még nem tudja férje ...
Sőn megjutalmaz hallgatásomért!"

„Megrémül a nő" shirtelen határoz,
Kitűzi néki az időt s helyet,
Egyedül jöjjön s hozza el magával
A búcsuzót, a drágya levelet.
És megjelent a nemtelen sovárgó,
De ott a helyen Ervin áll elé...
Több kézben volt a második levélke
S a kedves védőt gyorsan föllelé.

Az úgy rövid volt, elesett a kéjes,
De elesett a védő is vele,
Halála boldog volt, hisz megdicsőült,
Megmentve lőn a grófnő levele;
Pecsét alatt az Andornak kezéből
A halvány nőhöz újra visszatér,
Hozzá a szép arcz tiszta rajzolatja,
Az arcz, a mely már csak e rajzon él.

Átszenvedé már vesztesége búját,
Előbb vevé már hunyta gyászos hirét,
Csendes-nyugodtan fogadá az ifjut
S a kedves férfi búcsu levelét;
Csupán a rajzra rendült meg valója,
Oly szép magasztos, oly tökéletes!
Megcsillan a löny szép azúr szemében,
De már az égnel hulló fénye ez.

„Most már örökre birlak én szerelmem,
Most már örökre a tied vagyok...
Kiknek szerelmét egyesitni vélted,
Legyenek ők hát érted boldogok.
Ter ifju művész, szíved hadd buxoljon —
Szeretsz? megáldom szép szerelmedet —
Ste égi szellem nézz reám mosolygva,
En fejezem be drágya művedet."

„Hogy lett barátom! végezé be Kálodi,
A grófnő vette pártfogás alá,
Most hogy bevégzé iskoláit Andor,
Előbb a grófnő látni akará;
Egyszerre jöttek Nagy Karádra hozzám,
Hogy tervezék, hogy meglepnek vele,
Jer, vár reád a boldogító angyal —
Andor művész lesz s Irma hű neje."

VI.

Szép nyájas ősz!... kinézek ablakomból...
A kerti lombok halkan hullanak;
A kert felől a lomb közül szelíden
Meleg verőfény éri arczomat.
Te melegítesz búcsúzó verőfény?
Vagy itt szivemben gyult ki valami?
Rég elmosódott már a csendes ének —
S most kedvet érzek újra dallani.

Rég volt, midőn a nyájas arczu kiskert,
A kedves szomszéd fölmosolyga rád,
Hogy várva várt a merengő olajfa
Szivedre küldé édes illatát....
Zenétől neki... hogy illatozott minden!...
Ki tudja, lesz-e-lesz-e még nyarad?...
Ős ócska költő, károd-é, ha nótád,
Mint sivar élted töredék marad?

De a dologra! – zárt a kert elötted,
Tán meg sem érti lombja szívedet,
Hogy vár reád, hogy illatárja hí – csak
Benned termé a csalfa képzelet...
Csalóka minden e hiú világon...
Nos? – Andor – Andor boldog volt nagyon,
A boldog üdvöt, ami átkarolta,
Kár volna írni e hitvány lapon.

Im megvalósult Andor minden kívánsága,
Az ég s a föld két legszebb angyala
Borult szivére és emelte égbe:
A művészet s szerelme hajnala.
Együtt a kettő nem sokáig ölelte,
Erősebb lőn az égi szerelem,
És válni kelle, menni messze földre,
Tanulni messze, túl a tengeren.

Elvándorolt, de elvivé magával
Édes szerelmét túl a tengeren...
Óh mint szeretnék hosszan elmerengni
Rajtad magasztos ifjú szerelem! –
Óh csak ne látnám a kert pusztulását,
Amint hullongnak rezgő lombjai...
Csak hulljatok! tán épen jókor hulltok
E fáradt szívet elboritani! ...

Az évek multak. Andor nagy művész lett,
S szárnyára vette szép nevét a hír;
Arczképe ott volt minden képes lapban,
Minden külföldi tárcza róla ír.
Költők, művészek, fejedelmek hivják
Magas körükbe a nagy idegent;
Ünnep van ott, hol meg-meg áll útjában
Emléke él, hol egyszer megjelent.

De míg a külföld hódol a müvésznek,
Saját honában nem tudják nevét;
Fojtó köd üb a nemzet láthatárán,
Borgőz vakitja pártos szellemét.
Ezer önérdek marakszik a konczon
Srekedten bőgi vad kortes dalát; –
Ki hallaná e bősz rikoltozásban
A Múza gyönged híradó szavát?

De a müvészig nem hat e rikoltás,
Oly ifjú még és szíve oly meleg!
Az elhagyott hon képe van szivében,
Midőn feléje vígan közeleg.
Öröm – repesve éri el határát,
A régi kép oly hívón mosolyog!
Leroskadott az első lomb hüsében
Shalkan zokogja: im itthon vagyok!

Aztán nem áll meg, üzi szíve vágya,
A kis leányt oly rég nem ölelé!
Fut fáradatlan lázas sietéssel
A rég nem látott szülőföld felé.
Smidőn e tornyok végre föltünének
Selötte fekszik Nagy- és Kis Harád,
Forró szivében fölmosolygnak ők is,
A két öreg társ a két jó barát.

Együtt találja á kettőt bizonnyal,
Hogyis lehetne másképp, istenem!
Hisz mind a kettő együtt mondta néki:
„Térj boldogulva vissza gyermekem!"...
A régi otthon küszöbén mosolygva,
Öröm remegve édes atyja áll,
Mozdulni nem tud, csak az ajk rebegne,
Segy üdvözlő szót sehogy sem talál.

Hogyan megőszült! de az arcz a régi,
E nyájas arczon semmi változás,
Csak ami a szemöldek közt sötétlik
Oly idegen e keserű vonás;
Egy mondhatatlan bélyeg az; ki tudja,
Ki rótta föl e Kain-bélyeget?...
De csak futó árny percznyi döbbenése –
Nem fürkész az, ki boldog és szeret.

Hévvel szorítá ősz atyját szivére,
Hosszan pihentek egymás kebelén,
Sokára jött meg a hang ajkaikra,
Mig végre szólt az ifjú jövevény:
„Shol vannak ők, hol szivem szép reménye?
Ti nékem már oly rég nem irtatok!
Epedve vártam mindig és hijába,
Még ő is – ő is hír nélkül hagyott.

Arczod sötétlik? Istenemre... titkot
Látok borongni e redők között...
Ébredni kezd gyanúm, mi hallgatástok
Miatt oly sokszor gyötrött üldözött.
Óh mond ki: él-e Káldi, él-e Irma?
És hű maradt-e? mond ki, hogy szeret! –
Beszélj, beszélj hát, óh hiszen szerelmem
Kiolthatatlan lángját ismered!"

És Marjas arczán e forró beszédre
Végig vonaglott ferdén valami,
Maró-gúny, amit egy apostol-arczra
Csupán az ördög tudna festeni.
És megszólamlott e gúny rándulással,
Maróbb lett tőle ajkán is a hang:
„Hm, Irma szíve – no még nem kinálta,
Azért maradt tán páratlan galamb...

Élnek bizók még jó friss egészségben —
És Káldi... ő — halálos ellenségen !"...

Szótlan kapott az ifjú hő szivéhez,
Egy élet átka volt e pillanat. . .
A nyugat felől egy végsugár piroslik
S a kerti lombok egyre hullanak.
Gondolkozom: mi vagy te, óh barátság!
Mi vagy te, édes forró szerelem!?...
Egy istenér a föld szivén buzogva?
Vagy buborék csak?... gyáva vak jelen?...

„Jerünk anyádhoz!" szól Marjas sötéten, —
„Aztán beszélek, elmondom neked,
Jogod van hozzá, légy bíró közöttünk,
Hallgasd meg őt is mondj ítéletet;
De igaz légy, a lányka hangja édes,

Megvesztegethet tán a szerelem,
Én megsiratlak hogyha megtagadsz, de
Szived jogáért nyugton viselem."

Úgy fájt Andornak szíve e beszédre!
Viszontlátásuk boldog nem vala.
Az anya is sirt, hogy fiát ölelte,
Bujját nem kérdé, tudta mi baja.
Aztán bementek a mellék-szobába,
Sleültek szembe apa és fiú...
Folytassam-é, elmondjam, mit beszéltek?
Lelkem oly fáradt, dalom szomorú.

VII.

Ős élet még?... Óh él a nyájas kert is...
Virulnak újra árnyas lombjai...
Szelíd vlajfám, várod-e első hangom'?
Legjobb barátod mit fog mondani?—
Köszöntelek a bujdosás után! hisz
Áldás szivemnek édes illatod...
Áraszd reám és ringass álmaimba!
Sén zengem a dalt, zengem... hallgatod?...

Ne kérdd, hol voltam—ah az élet átka,
A sors haragja ülöl ör engemet!
Csalogat a szív álmodott világa—
Tán megnyílik, ha végre eltemet.
Érzem, tudom, hogy nem élek sokáig,
Majd elmegyek a tündérek közé...
Gondolj reám, ha kerted harmatos lesz,
Hogy szép virágit könyem öntözé.....

Ne súgj muzsáim hát, súgd: mi volt a végszó?
Egy árva szócska, az is szomorú;
Most harcias hév késztet a folytatásra,
Az idyll eltűn, zúg a háború.
Sa rím találó, ügyes átmenet, mert
Jegyvert éneklek—mint Virgilius...
Miért ne: mintő? gyengébb lesz a hangom,
De hisz babért nem vár e contra tus.

Lemondok róla—savanyú a szőlő.
Ezt mondhatná a rút malitia;
Hagyján! azért az én torkom sivalhat—
Nos talpra, hajrá hős militia!
Sok a deák rím? ez a harczi ihlet,
A Corpus juris áthatott nagyon!
Ne Andor itthon csak busul szegény; de
Az öreg írnál kissé elhagyom.

Magam beszélem el, mit az beszélt el,
Így egypár strófát meggazdálkodunk,
Szükséges itt az objectiv magaslat,
Madártávlatból tisztán láthatunk;
Párányi lesz bár onnan mind a két fél,
Eltörpül a nyüzsgőknek tábora,
De meg lesz az arány a térkép lapján,
Hogy egy vonal hány ölet tesz vala.

Beteljesült, mit Káldi megjövendölt,
Lám végbe ment a nagy kibékülés;
Elmúlik tán, ha össze dörzsölődzünk,
A háromszáz éves hideglelés.
Jó langy meleg lesz, bőrünk nem borsódzik,
Kik eddig egymást pusztítjuk vala:
Összetörődünk, a csók megfogamzik,
Smegszületik a jólét angyala.

De a hites társ végtelen magasztos,
„Add pénzed át és adjad véredet,
Olvadj belé az édes szerelembe,
Ne folytassunk külön történetet.
Egy lesz a firmánk, majd én képviselek,
A csókkal egy a speculatio,
Végzendi sensál közös dolgainkat"—
Smegszületett a delegatio.

„— Tyű! már bizony ennek a fele se tréfa!
Hát ilyen drága a móring levél?
Sbe sem lehet rá telekkönyvextetni,
Hisz annyi van rajt, hogy már rá se fér."
A patrióták régi pártja így zúg,
Sa papra most a fokost emelék. —
„Engedjen ő" és „szálljon ő" le hozzánk
Ha kell neki az édes feleség.

A békítő pap hasztalan csitítja:
„Az istenért ne óbégassatok!
Hisz majd idővel minden meglehet még,
Egyszerre mindent ne kivánjatok.
Beszél deákul bölcsen, mindhijába,
Csak egy a jelszó: nem adom oda!
Hogy felbőszítik a jó feleséget:
Számlálni kezdi, mennyi a joga.

Már föl is ültek szépen a szekérre,
Indulna már a költöző fogat,
A jóakarók belekapaszkodnak,
Egyik a kocsit, másik a lovat –
Egyik előre másik hátra húzza,
Tön a szekéren prédikál a pap,
De a testust már meg nem érti senki,
Férj, feleség egymás hajába kap.

Ilyen világ volt jó Magyarországon,
Mindenki bőgte a haza javát,
Egymást nevezték hazaárulónak,
De nem gyógyíták a vérző hazát,
Gázoltak rajta, összevissza tépték,
S munkálni érte egyik sem tudott.
Bolond világ volt, mikor ennyi bölcs volt,
A haza koldús botra igy jutott.

A os a mi kedves jó öregjeink is
Lassacskán belehevültek vala,
Vesződtek ők is a haza bajával,
Mert ragadós e magyar nyavalya.
Mindennap tizszer összedisputáltak,
Mert tudni illik ők ellenfelek,
Capacitálni próbálgallák egymást,
De nem engedtek a kemény fejek.

Hogy a kenény fej sehogy meg nem lágyul,
Az argumentum bárhogy öklelü,
Az nem baj, igy már rég ismerték egymást;
Amit az ész nem: a szív megleli;
Meglelte mindig a szép egyetértést,
A szerettel kerülvén felül;
De most furfangos már az argumentum
És ott kopogtat lenn a szív körül.

Ah akkor-akkor könnyü volt dörögni,
Úgy elpipáztak a theoriát;
De most a régi vélemény-különbség
Már mindkettőnek tettleg dolgot ád.
A két helységben pártok alakulnak,
Marjas és Kóldi egy-egy pártvezér;
És táboruknak ellentétes utján
Az egyik jobbra, másik balra tér.

Most nem járnak már össze disputálni,
Mert ez gyanús vón' a két párt előtt;
Meg kell őrizni elvük tisztaságát
A rágalomtól, hol a rovó idők
Nem kímélik a szívek dobogását
Ha mondanák is: ez privát dolog!
Mig a nyilvános harcz folyt egymás ellen,
Titokban már a szív is háborog.

„Minő konokság! hisz csak eljöhetne
Úgy néha-néha! – Régi jó barát,
Egy csendes estét ki-kiválaszthatna,
De nem harapná arrót Nagy Karád.
Vagy tán a gróftól fél? sokat jár hozzá –
Ilm, számitás ez, vagy kis lelkűség?"
Igy dünnyög Marjas és fejét csovája –
Nagyot sohajt rá a jó feleség.

Es oda át meg Háldi Nagy Karádon! —
Fel-feltűn ajkán egy fanyar mosoly;
Haneje félve Marjasékat kérdi,
Dörmögve gúnynyal ekként válaszol:
„Sokdolga van a jegyző úrnak, érzi
Talán, hogy ügye levegőbe lóg —
Alapot fundál a kupaktanácscsal,
Soh'sem hivém hogy ilyen demagóg!"

Az asszonyok csak sóhajtoznak egyre,
Sa kedves Irma titkon könyezik;
Szorongva látja, a pártok tusái
Szive-reményét tönkre hogy teszik.
Teldúlva már a csendes háxi tűzhely,
Ki fogja újra föléjűteni?
Nem adnak erre választ a viharban
Szivének csendes égi képei.

Mint meglőtt szárnyu vadgalamb az ágról
Olyan fáradtan száll tovább dalom,
Menekülnék az elvadult jövőtől,
De vész kisér a hulló vérnyomon.
Szeretnék fölkacagni fájdalmamban,
Hogy megszünik a bús metáphora —
Savarja vrom-kény? vagy nátha-inger?
Vágy tán erős a kortesek bora?

Ivám e tréfás borb, tán ex hevít úgy,
Hűs szél legyint rám — catharust kapok!
De csak tovább — a véna nincs lehűtve —
Most jönnek már a gyönyörű napok!
Az újválasztás conferentiái
Szét robbantáb már jó barátimat,
Pedig csak most lépnek föl a jelöltek —
Szomjas a kék párt — vajjon ki itat?

VIII.

Egy évben egy ízer Júda templomában
Fölnyilt a titkos sanctuarium,
Sakkor csupán a főpap léphetett be —
Jénylett az ihlet a nagy férfiun;
Mert Izrael s Júda istenét ő
Ott színről színre üdvözölheté —
A nagy-karádi kastély szentélyének
Tartabb világa, mint a héberé.

Csak három évben nyilik ez meg egyszer
A választások mozgó idején,
S a „polgártársak" főbunkós vezére
Léphet csak által úri küszöbén.
Mint a zsidóknak főpapját, a kortest
Dicsfény ragyogja e helyen körül —
A fő basával színről színre szólhat,
Regáliáit szí s a nagy úr örül.

Örül az úr a népszerű vendégnek,
Sez a nagy úri kegynek rendesen
Megértik egymást és a mit kívánnak,
Az mindkét részről bizton megleszen.
Így szokta ezt a nagy-karádi gróf úr,
Mint collegái nálunk általán.
S ha vége már a hetznek, akkor-akkor?
De Mohr hat seine Schuldigkeit gethan.

De ne előzzük meg históriánknak
Borus jövőjét. Gróf Karádi még
Csak most először lép fel, újonnx ő is,
Meg Káldi is: a Mohrnak esetét
Ismeri tán a mult világbul, ámde
Azóta megvedlett Pannonia,
Hogy kutyabőrét leveté az új még
Nem ismerős — a demokratia.

Hát Káldinak megnyilt a grófi lastély,
Mivel hogy ő abunkós férfiú,
Elötte a család kicsinyje nagyja
A szabadelvüség bőrébe bú.
Most a családfő elvoná magával
És megbeszélték, mit hogyan lehet?
És Káldi mindent jól tudott, jól értett
S Karádi grófnak megbizottja lett.

Következett a nyilvános parádé,
A szemfényvesztő díszes körmenet,
Egy zászló-erdő hullámzik az úton,
Piros-fehér-zöld lombja integet,
E nemzeti szin lobogók alatt zeng
Szív-lelkesítőn a czigány zene, —
Kocsi kocsit ér, rajta rivalgó nép —
Van-é kit ez ne lelkesítene?

A gróf fogatja ott halad középütt,
Nyitott a hintó benne jobbfelül
Jelöltje mellett bokrétás kalappal
A nép vezére a vén Káldi ül.
Ez igy hatásos, lássa a közönség:
Neki a gróf úr mellett van helye,
És aki látja, olyan büszke lesz rá,
Miként ha maga ülne ott vele.

A kis-karádi falu háza népes,
Most ott megáll a díszes körmenet,
Feléje Marjas csúnya képeket vág,
Hogy arra Káldi szinte fölnevet.
Tenger kiváncsi nép gyült össze, nincsen
Külön terelve a két párt szerint —
Meghallgatandó mind a két jelölt ur,
Ez most a jelszó. Káldi csendet int.

Leszál a gróf s a dombos ház elé áll,
Körülte néma félkör alakul.
Magyar ruhában pörge kis kalappal,
Áll ott elöttük a jó nyájas úr.
Hol van lenéző úri méltósága?
A régi dölyf, hát elveszté fagyát?
Halljuk szavát, tán arról ismerünk rá,
Mit franciásan orron át bocsát.

S a gróf beszél – óh szent atyám, hová lett
A kurrogó szép elegantia?
Oly szép magyar szó zeng bajúszos ajkán,
Nem jött külömb az ősök ajkira.
Oldalba lökve Marjast úgy titokban
Elhülve állok ott és hallgatom,
Sönkénytelen simulva a beszédhez,
Elválasztatja rhythmusát dalom:

„Tisztelt polgártársak, öregek, ifiak,
Mindenféle rendü derék hazafiak,
Hallgassátok meg most, mi szivemen feksik,
Sám fogadjátok el, ha talán megtetszik.

Sokat szenvedtünk mi, hosszú volt az átok,
Török, tatár, német csapdosott reátok,
Mit amaz meghagyott, emez elrabolta, –
Egy szó annyi mint száz, csúnya világ volt a'.

De végre földerül nekünk is a csillag,
Szegény magyar nemzet szebb időkre virrad,
Isten megsegitett, hogy törhetlen várunk,
Helyre van állítva ősi alkotmányunk.

Mit ki nem vihettünk véres háborúkkal,
Szabad társként állunk szembe szomszédunkkal,
Régi szomszédunkkal szövetségre léptünk,
Ebben virulhat föl áldott békességünk.

Ezt a szövetséget meg kell hát becsülni,
Ezért kell munkálni, ezért kell hevülni,
Semmit se hajtsatok a mende mondára,
Hogy e szövetségnek szabadság az ára.

Meg van a szabadság, csak a kislelkűek,
Csak azok a régi konok vas fejűek,
Csak azok morognak, hogy keveset kaptunk,
Kijutott egészen, mit magunk kiszabtunk.

Nem kell álmodozni lehetetlenségről,
Régi hatalomról, régi dicsőségről,
Ami elmult hasznot abból soh'se húzok –
Jobb ma egy veréb is, mint holnap egy túzok.

A mi tenni valónk: dolgozni munkálni,
Ezt a szövetséget jól kell fölhasználni,
Támogassuk őket, kik az élen állnak
Ők a megmentői édes jó hazánknak. –

Én is támogatni teljes szívvel tudnám,
Általatok országgyülésébe jutván,
Jól fontoljátok meg, legdrágább a béke,
Azt hiszem megérti édes hazám népe!"

Éljen! rikoltja Káldi és utána
Éljen rikoltja száz meg szász torok,
A nyájas úr most szerteszét tekintgét
Lel ismerőst is, kikre mosolyog;
Beszélget, itt is ott is parolázgat,
A grófi hintó majd előre jár,
A szép parádé elvonúl a gróffal
S fölvert porától szürke a határ. –

Nos hadd legyen csak, majd leszáll a porköd
S kitisztul majd a nyájas horizont;
Ez a dolognak csak theoriája,
Más tartja fenn a régi jó viszonyt.
A gróf beszélhet korszerű eszmékről,
Az argumentum ott van Káldinál,
Ő az ki elmaradt a körmenetből,
Nézzétek őt csak, mily hatást csinál.

A két helység a grófnak erdejéből
Kap ingyen fát a melyből kitelel –
S most egynehány száz hold ugarban fekszik,
Megbizza Káldit, ezt hogy ossza el;
Es meglássátok, itt a szent igazság,
Ez a dolognak fő-fő praxisa,
Beszélhetnél az angyaloknak nyelvén:
Fő argumentum a kukoricza!

IX.

Hohó! – mi az? – hát újra kezdi a gróf?
Hát újra jő a zászlos körmenet?
Rikoltást hallok, viharos zenét is,
A tarka zászlók újra lengenek.
Pedig csak tegnap zúgott át a hühó
A kék helységen – tán keveslik ezt?
Nem á! ez most a másik pár jelöltje, –
A fővárosból jött le egyenest.

Ő ott lakik, a prokátorság mellett
Kenyere most a journalistika,
Úgy léptették fel akaratja ellen
Megnyerte őt a conferentia.
Belényi Pál úr nem mágnás, erősen
Hangsúlyozák a párt vezérei,
Munkából él, hát tudja jól, mi hol fáj,
Együtt tud ő a néppel érzeni.

Ambálor a kik ezt most hangsulyozzák,
Nagyságos úrak mind a vármegyén,
Most nagyra vannak vele, hogy Belényi
Nem úri fajta, író és szegény.
Szalon szobáját egy paraszt se látta,
Nem szívja köztük drága szivarát,
Smilyen gavallér a fényes körökben,
Meg nem szagolja rajt' a kék Karád.

No persze, most a parfume elmaradhat,
A zwicker is, a frakk is szartba lér,
Viselt fakó szín rokkba jött faluzni,
A merre hordja a fő pártvezér.
A méltóságos főbunkós vezér úr
Nyakába vette most a vármegyét,
Az ő költségén indul a paráde —
„Mi csak az elvért!" hangzik szerte szét.

Es a jelölt úr jó őszinte lélek,
Meglátszik rajta hogy vérünkbeli,
Úgy csókolódzik, mint egy vén duenna
Jó választóit sorba' öleli,
Mindkét marokkal ráz kezet, per tu van
Véled az első boldog percz után, –
Marjast is össze vissza nyalta falta,
Testvériség sugárzik homlokán.

A vaskos úr most mellét kifeszíti,
Szétnéz-körülte félkör alakul,
Elcsikorítja fogait, szeméből
Egy szúró villám czikázik vadul.
Majd széttekintget keserü mosolylyal,
Föl-fölzihál a szelelő fuvó,
Sígy kezd belőle napvilágra jönni
A dörgedelmes honfi dictio:

„Hazám elárult árva polgársága,
Becsületes nép, édes véreim,
Óh fáj, hogy annyi gazt látok teremni
E szép ország vérázott vérein!
Török-tatáron győzödelmeskedtünk,
Bámulva nézett ránk a nagy világ –
És most, oh szégyen, a fegyvert lerakjuk
Sönként fogadjuk el a rabigát!"

Ekkép beszél az új kiegyezésről,
A melynek-mondja-ellensége ő,
Nincs abban áldás, abból nem virul fel
A rég ohajtott boldogabb jövő.
Az alap rosz, igy rosz az alkotmány is,
Mi most épült a gyarló alapon;
Mienk csupán az áldozat munkája,
A szomszédé a pénz és hatalom.

„Ez nem maradhat igy, az épületnek
Össze kell dőlni, s jobb, ha mielőbb —
Válaszsz hazám az ország gyülésébe
Mentől több bátor romboló erőt.
Megdöntjük majd kishitűek művét,
Hát csak kitartás — a hon mentve lesz! —
Kettős az út, a rögjösek kinálom . . .
Válaszsz magyar, mint egykor Hercules!"

Éljen! rikoltja Marjas és utána
Éljen! rikoltja ujra száz torok; —
Akkor se, most se tudták, mért kiáltnak,
Nem tiszta nékik a kettős dolog.
Szerették ők a szebb jövő tüzokját,
Sbizony nem ixlett a gróf verebe,
De a „hogyan"t a másik elfeledte,
Igy meg gyanús a tűzok pecsenye.

Mondjuk ki: nem tetszett a gróf beszédje,
Mert abban a nagy eszmény törpül el,
Olyan sivár a lemondás eszméje,
Midőn remélni vágyik a kebel;
De nem tetszett a romboló beszéd sem,
Ami csak gáncsol s jobbra nem mutat —
Valami kétes szédelgés kapott fel,
Shaborva néztek a kettős utat!

Shol meggyőződés gyökerek nem verhet,
A vezetőlé lesz a pályatér,
Kicsinyes érdek hoz mozgásba mindent,
Ha egyik jobbra, másik balra tér.
A korlátolt az irányzókra hallgat
Smámorba fojtja a kétely szavát,
Igy Nagy-Karád a gróf jelölthöz állott
Es a megyének hódolt Kis-Karád.

X.

Tünődve ballag Andor Nagy-Karádra
Viszi magával szive bánatát,
De bánatán is látja átragyogni
A szép remény egy halvány sugarát;
Hisz Háldi mindig oly nagyon szerette,
Leánya üdvét meg nem kérheti, —
Talán a helyzet még sem oly sötét, mint
Az apa búja lefesti neki.

Eléri már a házat — ott fehérlik
A szeretetnek hű tanyája, hol
Szép boldogsága felvirult, a honnan
Köszönti minden ág, minden bokor.
Az édes emlék úgy remeg szivében!
Szeretne sírni és nevetni is —
De a jelen már elboritja multját
S a szép reménynek csak rettegve hisz.

Oly elfogódva nyit be udvarukba,
A konyha ajtón Háldi jő elé,
Arczán a régi nyájas szeretetnek
Csak egy mulékony nyomát sem lelé.
„Üdvözlöm édes kedves Háldi bácsi! —
Hát már nem ismer, hogy kezek se nyujt?
Vagy elmosódott szerető szivében
Az én emlékem és a drága mult?"

„Voltál-e otthon? — szól sötéten Háldi —
Nos? — hogyha voltál, minek jöszz ide?
Le vagyok festve már — sha szived nem hitt,
Az ellenségben sem lehet hite.
Bolondok közzé jöttél — hagyj magunkra,
Nemondja senki, hogy megnyertelek —
Csak volt a mult az vissza nem jöhet már,
Az én tanyámon nincs többé helyed."

„Elutasít?" szól Andor keserűen;
Az meg se hallá már e szavakat,
Eltünt az ajtón és az udvaron kinn
Az árva ifjú egyedül maradt.
„Hát nincs megadva szerető szivemnek
Az újra látás múló percze sem?
Jó! megrabollak fösvény pártvezér; de
Meglátom mégis árva kedvesem!

Ön istenem, de hát ha nem szerek már?
Minő kegyetlen volt a szörnyü öreg!
Lehetne ilyen, hogy ha Irma hűmég?
Ah áthatotta már a gyülölet,
Kihült a forró szív, mely érzem lángolt –
El el szivemből gyáva gondolat!
A nagy világot gyujtsák föl körülle
A gyülölettel: Irma hű marad!"

Ez égi hittel ért a kert-palánkhoz,
A keskeny ösvény arra vezeté,
A boldogabb időkben erre fordult,
Ha a nagy útat elkerülheté.
De most a hátsó kerti ajtó zördül,
Valaki fáján sóhajtá nevét...
Megáll remegve... ah talán csalódik....
Nem!.... a kis ajtón Irma most kilép.

Egy pillanat – s a kék hü remegő szív
Egymásra hajlik, ajkuk egybe forr... –
Jujó szerelmük édes ölelése
Minden gyanúra rögtön válaszul...
Beszélni? ah az hogy lehetne mostan?
Csak úgy zokognak édes-boldogan...
Szeretsz? a kérdés s a válasz szeretlek!
Ez mind, ez mind az édes csókba' van.

De válni kell, a boldog újralátás
Csupán az édes rövid pillanat.
„Óh drága üdvem, még ez éjjel itt légy –
Bevárjuk a mig mind elalszanak.
Megállapítjuk életünk jövőjét –
Eljösz-e Irmám? szívem ~~nek~~ üdve kér!"
„Legyen!" susogja a leányka s eltűn –
Saz ifjú terve kész, mig haza ér.

XI.

Sötétség volt hát s fútt a szél erősen,
De mi hijába szárnyalunk oda:
A szeretőknek tervét elnyelé a
Süvöltő szél s a barna éjszaka.
Hány óra volt, azt meg nem nézhetém, de
Nem voltak együtt húsz perczig talán,
Sa zord homályban elsuhant az ifjú
S a házba vissza lopódzott a lány.

Nagy a feszültség más nap Andoréknál,
Az asztalon párolg a reggeli,
Az apa szótlan s a tünődő ifjut
Tekintetével majdnem elnyeli;
De gyanujának tápláléka nincsen,
Kérdezni röstel s hozzá büszke is;
Ki ballag – óh most oly göröngyös útja,
A mely a rendes hivatalba visz.

Most menni készült Andor is, de anyja
útjába állt és megfogá kezét:
„Jaim, jaim te, lelkem szép reménye!
Számomra sincs egy biztató igéd?
Szivem reped meg, hogyha látom e bút —
Mi bántja szíved? összetüzted tek?
Vagy Irma tegnap nem volt már a régi?
Valami ügye történt közted ek?"

„Nem!-szólt az ifjú,-Irma hű, de Thálodi-
Anyám, elűzött, ajtót mutatott! —
Szeretsz-e?-szóljak?-Jer, segits szivünknek,
Segitsd elűzni ezt a bánatot."
Es bús fiát az anya átölelte
Úgy biztatá, hogy nyiljék megneki,
Megnyilt az ifjú titkos hű bizalma
Elsúgva, hogy a kockát elveti.

„Ma alkonyatkor ott a völgyben, a hol
A vadvirágos bokros domb virul,
A dombon, a hol gyermekévünkben
Csipkét szedtünk a bokrok ágirul:
Találkozunk s te mondd meg ezt atyámnak,
Úgy súgd fülébe lopva titkomat —
Ne nézz reám oly bámulón, hisz Irma
Ép igy intézi megbizásomat.

Hadd lepjenek meg, mintha mitse' tudnánk,
E kis ravaszság szükséges nekünk;
Ha összehoztam őket, hű szerelmünk
Megtudja akkor, mit remélhetünk."
Ekként beszélt az ifjú s tettre indult,
Gondjával anyja egyedül maradt;
Nézett utána nézett akkor is még,
Midőn már Andor régen elhaladt.

Ekként találta férje a tünődőt,
Ez összerezzen, mikor az belép —
Nejére pillant és köhintve szétnéz
De szó az ajkra nem jő semmiképp.
Megszólal végre Marjas: „Hát mi baj no?
Miért ijedsz meg tőlem oly nagyon?
Kisértet lettem a családi házban,
Hogy megriad a régi bizalom?

Hol a fiú s te mit titkolsz előttem?
Nem tűrhetem már ezt a hallgatást.
Jobb lesz talán, ha nem feszíted a húrt,
Mert elszakad s ha baj lesz, ám te lásd.
Közelb vonúl az asszony Marjas úrhoz
Skérő szemekkel rája föltekint:
„Haragszol? mégis tőlem azt kivánod,
Hogy szólni merjek?" Elhallgat megint.

„Hm!" — szól morogva Marjas sföl salá jár,
Aztán nejéhez fordul egyenest:
„Haragszom én? hisz nem haragszom én, de
Hogy könyörögjek, azt ugyan ne lesd!"
Engesztelően fogja most körül őt
Hű élettársa s a mogorva férj
Húzódozik, de lassan megszelídül
És nyájasabb lesz: „No-no! — hát beszélj!"

Selmondja a nő a találkozást és
Hozzá békítő esdeklést csatol:
De Marjas arcza felhős lesz szavára,
Mit el nem űz a keserű mosoly:
„No légy nyugodt, hisz nem ölöm meg őket,
Csak légy nyugodt — én mostan elmegyek!"
Sohajtva néz a jámbor nő utána:
„Óh én, nagy isten, oka ne legyek!"

XII.

A két helység közé mint ék nyulik be
A nagy-karádi gróf nagy erdeje,
Észak felől jő s keskeny ága vége
A hosszú völgyet vágja két fele;
A völgy ölében nyugat és kelet közt
Lejt ifjú kedvvel egy szelíd patak,
Hab fodrocskáin szellő napsugár a
Hulló levéllel halkan játszanak.

Az erdő ága egyik oldalában
Emelkedik a vadrózsás halom —
Ah szerelemnek szép találkozója,
Rajtad tanul meg rajzolni dalom?
Most vészem észre, hogy rajzolni kezdek
De hagyjuk — Ander ehhez jobban ért,
Úgy is szivében tarka képek kelnek,
Ylogy vár szerelme boldogságáért.

Ott áll a dombon Nagy-Karádra nézve,
A honnan édes üdve jönni fog;
De kétfelől az erdőág szegélyén
A lombozat most végig mért susog?
Előre jő a halk zörgés, egészen
A domb alá s ott megszün kétfelül —
Tán őzikék suhantak arra? — Ah nem!
Inkább vadász, ki néma lesben ül.

Egyszerre két vadász, a szerelem most
Az üldözött vad, arra lesnek ők;
A pártharag keresztüzében állnak
A bús gyönyörrel hőn ölelkezők.
Oly hangosan ver szivük örömm és gond
Egyszerre jársa át valójukat —
De a bokorban elbujtakra mégis
Elszántan vár a tiszta öntudat.

Beszélni kell hát, hangosan beszélni,
Halljják meg, a mit érez a kebel,
A szerelem, mely a sorsot kihivja,
Velük is bátran szembe szálni mer;
Áradj tehát óh szerelemnek üdve,
Ne rejtsd el azt az édes ölelést, —
Ste gyülölet, ki vas marokkal nyulsz a
Szivek frigyéhez, lásd buxogni — nézd!

Sők nézik — és a horag nem türelmes,
Az első marjas, aki fölrohan;
Amaz is indul, ámde vissza döbben,
Ő a nyugodtabb s várni okavan;
Már ott a másik, lássuk vén kuruc, te
A magad dolgát hogyan végzed el?
Elég az egyik, hogyha szét riadnak,
Selkésvenines, ha még egy bomba kell.

És marjas úr már elsüté az ágyút:
„Hát itt talállak hűtelen fiú!?
Azért rekedt el minden hangod otthon,
Hogy itt zenegjen a szerelmi bú?
Ide jövétek búsan hangicsálni,
Hát itt a fészek drága jó madár?
Szegény apádat hadd gyötörje kétség,
Midőn fiának hő szavára vár!"

Csodálatos-lám nem riadnak széjjel
Az ifjú karja Irma derekán,
Nyugodtan néz a villogó szemekbe
Shozzá simultan marad a leány.
Egymást ölelve állnak ott szilárdan —
Ki látott, ilyen hóbortos csodát?
Úgy látszik, Andor szólni is merészel,
Szerelme bátor, bizton hangot ád.

„Én hűtelen? – szól a szemébe nézve, –
Én vagyok az tán, én a hűtelen?
Ki mondja azt az én forró szivemnek,
A melyben ég a régi szerelem!?
Ki mondta egykor áldását szivemre?
Más ajk talán az, mely most rám rival?
Sez ajk tilalma készül szembeszállni
A multak áldott szent óráival?"

Megdermedetten álla Marjas ottan,
Fülébe zúg, mint égzengés a vád,
Egy pillanatra nyilik ajka, tán hogy
Beszéljen, avagy védje is magát?
De majd bezárul, hangját visszafojtja,
Megfordul aztán sarkán hirtelen –
Csak egyet lép, hogy újra megdermedjen
Im Káldi az, ki ott fönn megjelen.

A két öreg most összenéz sötéten
És Káldi szól: „Nos? én is itt vagyok!
Hadd halljak én is ily leczkét, futok tán
Én is, velem ha szembe szállni fog?
No mert remélem cserbe nem hagyod, ki
Oly bizton tartja karcsu derekad;
Nos szép galambom turbékolj! dicső lesz,
Ha majd a vénnek leczkét gyerek ad."

A lány szeméből fájó köny patakszik,
De védő szót nyer hive ajkirul:
„Nincs arra szükség, hogy neked feleljen,
Im látod: itt van szívemhez simul;
Sleczkét ti nektek? adjon ég szelidet,
De nem tanít az gyűlöletre, nem!
És ha gyűlöltök – még se csüggedünk el,
Megvivja harczát s győz a szerelem!"

És Káldi végig néz a bátor ifjún,
Smegfogja aztán a leány kezét,
Szilárd a kéz, mely Irmáét szorítja,
Meg nem puhitja szerető beszéd.
Magához vonja a leányt hatalma,
Elvonni őt az ifjú engedi;
De arcza büszke, hogy reá nyilalnak
Vén Káldi gúnyos szúró szemei:

„Nos! itt a lány-szól-keze itt kezemben,
Mért engedéd, hogy tőled elvegyem?
Hol a vitézség, hol van égi szárnyad,
Hogy átröpítsed völgyön és hegyen?
No lássuk azt a hős szerelmet!-mit tud,
Ha elvagdaltam könnyű szárnyait?
A tollpehelyt is visszavonza a föld,
Skönnyebb-e lányom, hogy ne járna itt?"

Andor felelni készült, ámde marjas
Im közbe lép és arcza büszke most:
„Hallottad a gúnyt? Andor elviselted,
A felelettel szíved ne kinozd.
Elvette tőled és kigúnyol érte,
Felelni erre mit se kell fiam;
Találjatok vigaszt az öntudatban,
Az ifjuságnak elmult álmiban.

Szeretni édes-óh fiam, szerelmed
Kemény szivűen nem itélem el;
De megszakadjon-é a vesztegségben
Örzése tüntén minden hű kebel?
Hát nincs világa más a férfinak, mint
A láng a melylyel nőnek áldozott?
Hát nem lehetsze nagy, dicső, te ifjú,
Ha szellemed hazádnak áldozod.

Óh légy hazádé! – nézd a drága árvát,
Előbb koldussá, most rabbá tevék;
A szabadságot, napját megtagadni
Tanitják mostan minden gyermekét;
Most drága minden élet, elveszünk, ha
Feladjuk ezt a kétes csatatért,
És a te élted fényes messze hangzó,
Ste visszavonnád egy nő könnyeért?

Oh jer velünk, te ott vezér lehetsz – jer!
Nehéz, nehéz lesz bár a küzdelem,
Szemenként kell a lánczot összezúzni,
De diadalt csak a küzdés terem.
Légy férfi Andor, légy elsőbb magyar; s ha
Boldoggá lenned másképp nem szabad,
Mint elved árán, szakadj el hivedtől,
És szent jutalmad lesz az öntudat."

„Hm! – Káldi mordul-lám, ki hitte volna,
Az ellenpárttól mit tanulhatunk?
A tanuságot köszönöm – bizony no
Azt hittem: mink is magyarok vagyunk!
De jó! – e thémát kár folytatni – menjünk!
Az ifjú választ, melyik félhez áll,
De szép szerelmed meg ne vesztegesse, –
Te szót fogadsz, hogy biztos lesz a zár."

Lassan hanyatlik a nap, mint a költő
Megtört szivén a végső gondolat;
De elhalón is fölragyog világa,
Miként e szív a fájó bú alatt;
Aranyba játszik át a biboros fény,
A zöldes felhő távolabb borvag –
S mint költő-szív a húnyó gondolatban,
Szép glóriát nyer a vadrózsa lomb.

Se pillanatban hik körülte állnak
Az alkonyt nézik mozdulatlanul –
A csalogánydal fölsir a bokorban,
Átzeng a szíven mondhatatlanul!
Smiként az édes méla csalogánydal,
A szív is úgy zeng, úgy fáj, úgy remeg!
S a drága gyöngyök szívük tengeréből
Most szemeikben feltündöklenek.

És szól az ifjú, kezd buzogni ajkán
A szerelemnek édes szózata:
„Nézzétek isten örök szép világát,
A gyűlölettel néztek-é oda?
Hallgassátok meg szívetek verését,
S megérti az most, amit lát a szem –
És nem marad meg könybe fürdő mélyén
A gyűlöletből semmi semmi sem.

Küzd, küzd az ember, ezer véleménye
Jutó hab fodrán apró buborék –
Szánón mosolyg a pártok vad tusáin
Más-más korszakban minden ivadék.
Ha eljön ránk egy más korszak tusája,
Elmossa ezt a buborék időt –
És ím az isten örök szép világa
Száll és kel úgy mint ezred év előtt.

Athéne, Sparta nyugtalan honában
A csalogány dal nem-e ez vala?
Rég porba omlott hőseik világa,
Sim most is zeng a csalogány dala;
Örök csak egy van földön és az égen,
Ebben foly össze mult jövő jelen,
Ez a nagy isten intéző hatalma:
A földön itt az édes szerelem!

Bú baj veszély közt, üzve, megtagadva
Ez leng örökké a világon át —
S válaszszak én ez apró párttusák közt
Es megtagadjam szívem szent jogát?
Talán ez alkony fájó búcsuzásunk, —
Elérlek egykor drága kedvesem,
Ha nem lesz már a szívek tiszta mélyén
A gyülöletből semmi semmi sem!"

Egy pillanat volt egy varázs hatalmú
Isten szavára zengő pillanat,
Ha megragadja szivük jobb valóját,
Egymás szivére sirva omlanak;
Egy pillanat kell, egy lépés; de állnak —
S a percz varázsa ime veszve már —
Hidegen fordul Káldi indulásra,
S az ifjú atyja végszavára vár.

„Maradj, — igy szól ez csendes tompa hangon,
Ha megtagadtad mind a két apát!
Én nem haragszom, ámde menj utadra,
Kövesd szivednek biztató szavát;
Van hivatásod, munkálj hivedért, menj —
Ha azt hiszed, hogy isten van veled;
A buborék-idő sokáig tarthat —
Szerezz hivednek házat, kenyeret!"

Lassan haladt alá a dombtetőről
És ment az apa, elment egyedül,
Egyszer se' nézett vissza a fiúra,
Hisz úgy se' látná könnyét messzirül;
Lefolyt a köny, az ifju fölmagaslik,
Szeme tündöklő, arcza büszke lett —
Az alkony csendes elhunyó világa
Rá egy utolsó fénysugárt vetett.

XIII.

Hallgatva ment a lányka apja mellett
Az apa sem szól, csak titkon figyel,
Leánya arcán szíve csüggedése
Nem sajnad-é el tört reményivel?
Halvány e bús arcz ámde megdicsőült,
Átszellemíté szép vonásait
Angyalmagasztos csendes álmodása,
Áttündökölt a halvány bún a hit.

És Káldi arcza mindig zordonabb lesz,
Amint a lányra így titkon figyel,
Azonod tünődés így dörmög szivében:
„Ez nem hajol meg, ennek törni kell!"
A kényszerűség nagy hatalma győzhet
Ha a lemondás véle párosul —
De várni kell; a szív még oly magasztos,
Idő kell hozzá, míg ki józanul.

Elmult néhány nap, Irma hű szivében
Merengve él a szép emlékezet.
Történetünk hogy Kálelinál megindul,
Csengős lovakkal vendég érkezett,
Ez Dombi Berczi, híres vig gavallér,
A közel helység birtokos ura,
A grófi jelvény pörge kis kalapján,
Arczán barátság nyájas mosolya.

Meglátogatja gyakran Káldiékat,
S a kisasszonynak nyiltan udvarol,
De udvarolgat minden szép leánynak,
Hogy házasodnék, nem hiszik sehol.
Jószága nem nagy, ámde Káldiénál
Nagyobb s bizzák most megfigyelni jó;
De most hatalma súlyosabb e jónál:
Szavára indul ötszáz szavazó. —

Bemennek együtt és kezet szorítnak
Megélénkül a pípázó szoba,
Behozza Irma a jó papramorgót,
S az úrfi egy két bókot vet oda,
Aztán megindul a két hős között a
Beszédnek árja, hisz a théma bő;
El-el dicsekszik a kortes gavallér,
S most a beszédben Káldi urra jő.

Egyet kiált most: „Ecce, urambátyám
Most voltam épen gróf Karádinál...
Beszéltem önről-csak fogát szivá.... ej
Bátyám uram, de mi a köt csinál?
„Én!?" most riadt föl Káldi a beszédre –
Én? a manóba, mi az szép öcsém?
Én? hát fogyasztom a Belényi pártját,
Mi meg gyarapszunk-mit csinálok én?"

A szép gavallér barkóján kapargál,
Ő is fogán át szűri most szavát:
„Nem tudtam én se, a gróf mért huzódik,
Aztán beszélték, tudja, oda át;
A tisztartónak, gondoltam, lemondok,
Ide plántálom most be magamat,
Hát hallom ám scsak elhültem beléje,
Hogy itt a dolgok hogyan állanak.

Hát úgy no-Irma nagysám egy kevéssé
Bizalmasabb tán olykor – ej hiszen
Máskor ki látná?, – régi játszó társak –
S a mázolónak tetszik – meghiszem.
De Káldi bácsi-hát a rendez-vous-nál
Maga is ott volt Marjassal, ezér' –
A gróf gyanakszik – s mostan azt susogják,
Megalkuvának – a hír igy beszél!"

Elsápadt Háldi s most kitört haragja –
Hát a becsület is kockán forog? . . .
Az ingerel még, a midőn csitítja,
Sex őszintébb lesz, amint háborog.
A baj szemében óriási mostan,
Párt szenvedélye nagyító üveg –
Meg van gyalázva! elveszett örökre! . . .
E kárhozatból óh ki menti meg?

És most föláll az álnok szép gavallér
Úgy látszik, arcza ihlettől ragyog –
Merőn szemébe néz a fölhevültnek:
Bízik-e bennem bátyám? – itt vagyok –
Itt van a lelkem, óh hisz tudja már, hogy
A kedves Irmát végen szeretem –
Szemébe vágom a gyanúit a grófnak,
De csak a jegygyűrűvel tehetem."

Elcsendesül az és áll mozdulatlan,
Gondolkozik vagy megrendült talán?
Ki mondaná meg? elsimult haragja,
Az indulat nem reszket ajakán.
Nyugodtan nyúl az ifjú kéz után és
Aztán beszélnek nyájas csendesen . . .
Így alkusznak meg rajtad itt a földön
Óh megcsufított égi szerelem.

E kalmár alkut mondják házasságnak,
Sazt hirdetik, hogy égben kötetett;
Égben kötik hát azt, mi megcsufolja
Az örök jogu szent természetet! –
Szegény leány! az oltárhoz hurczolnak,
A hazug szót elmondod: „szeretem;"
A pap megáldja ezt a hazugságot
S átszenveded a hosszu életen.

Bele fásulsz a nyomorú valóba,
Száműzve szíved szent sugallatát,
Hogy elfásultál, ez sivár nyugalmad,
Midőn kínzódat végre megszokád.
S ha néha-néha átrezeg valódon
Az eltemetett vágyak szent heve:
Undor fog el, ha végzetedre gondolsz . . .
Ez állapotnak házasság neve.

Eladta lányát? – mondd csak ezt szemébe! –
Vagy én – dehogy! még súgva sem merem!
Meglőne rögtön, így ha meggyaláznám,
Becsületére kényes végtelen.
Dehogy beszélek ilyet én felőle!
Sőt engedjétek védelmeznem őt:
Hát tett-e másképp, mint akárki apja,
Midőn a lánynak ő teremt jövőt?

Andornak úgy semadta volna, ezt ő
Rég elhatárzá, rég kimondta már,
De férjhez adni fogja okvetlen,
Mert fejkötőre minden lányka vár;
Az új ajánlat csak siettető, mit
Magában úgy is rég elvégezett . . .
És nincs-e tiszta jó szándék a tervben,
Midőn ily gazdag vőnek ad kezet?

Svéletlenül hogy épen úgy esett ki;
Amint kivánja pártos érdeke:
Ez már közönbös. Már a kárhogy festik,
Az ördög még sem olyan fekete:
Hogy kényszeríti lányát, foltot ettől
Még nem kapott e földön becsület;
A társadalmi élet szentesíti,
Hogy intézkednek lányka nélküled.

Smiért ne tenné Káldi is, midőn ez
Oly kedvező most? smért oly kedvező?
A gróf gyanúja kényes egy dolog most,
És Dombi lészen a védelmező.
Igaz-e, a mit Dombi úgy említett?
Ezt nem szabad már nyiltan kérdeni;
A lehetőség meg van és a látszat
Most nagy zavarba tudná ejteni.

Az elvi harcz úgy szép theoriában,
De a gyakorlat ennél nem marad;
Krisztus koporsóját sem őrzik ingyen,
Háló-s horoggal fogjuk a halat.
Se horog: pénz! ez ront, teremt, ez másít,
Ez minden lébe szükséges kanál;
Isten nevében még el sem temetnek,
Halálod ára a papnak duhál.

Mindenki tudja ezt sa gróf ne tudná?
Pénzből kerül ki a képviselő;
Ellátja hát a kortest a jelölt úr,
Hanem ez nyiltan soh' se' jő elő;
Nincs számadás, itt bizalomra adnak,
Csak úgy suttyomba' telik meg a zseb;
De ha gyanúba jő a kortes, akkor
Tisztán megállni annál nehezebb.

És erre kényes Káldi végheretlen,
Ezer szerencse, hogy mindent felirt.
Elment a grófhoz Dombi tudta nélkül,
Hogy megelőzze azt a kósza hirt,
Nem említé fel a gyanut; beszámolt
Minden forintról hiven pontosan,
S mondá, hogy ezután bizza ezt vejére,
Neki a párttal sok más dolga van

Csodálkozott a gróf a számadáson
És megköszönte, nyájas volt nagyon,
És Káldi elment megkönnyült kedélylyel,
És még buzgóbb lett és költött vakon.
Költött? a gondos takarékos ember?!
Idáig vitte a pártszenvedély:
Ki akart tünni önfeláldozással,
Ez elégtétel mindennel felér.

Először egy pár száz forint... no semmi....
Egy pár ezert is elbir még. Kapott.
Hitele megvolt, tisztta vagyonára
Kölcsönt a tőzsér örömest adott.
Mit bánja Káldi, hogy lassan beúszik?
Csak tündököljön büszke jó hire!
A gazdag vővel menti ön magában
Stehert teherre ró föl telkire.

Az aggodalmak bajok elodurvitják,
Egész vad ember lett a csendes úr;
Mint aki lázban ég, oly ingerült most,
Egész valója általalakult.
Sotthon? – szegényel! – még nagyobb a bú, mit
E változással most a házba hoz;
A felsőbbség bár eddig is rideg volt,
Most tűrhetetlen és erőszakos.

A mivel kezdi, első felzúgása
A szerelemre mondott tilalom:
„Andorra többé nem szabad gondolnod.
Tudod, mi az, ha én parancsolom!
Magasabb sorsod lesz neked leányom,
Im erre tartom én föl kezedet."
„Atyám! – sikolt a lányka összeesve, –
Akkor temesd el inkább éltemet!"

„Hallgass! rivalt rá Káldi ingerülten, –
E gyáva szódat most csak megvetem;
Előbb vénülj meg fejkötő alatt, majd
Akkor meghalhatsz, érted? gyermekem!
De álmaidnak mondj bucsút örökre,
Semlékeiddel együtt veszszenek!"
Föl néz reá a halovány leányka,
Szelíden néz rá s többé nem remeg:

„Atyám, parancsod tőle elszakithat,
De szivem tőle vissza nem veszem,
Boldogtalanná tehet e tilalmad,
De hűtelenné soha-soha sem!"
Szól és szelíden megfordulva elmegy,
Sbezárja szíve tündöklő egét,
Jól érzi a vészt, a mit fölidézett,
De tűri némán súlyos végzetét.

Óh hosszutűrés, szívek édes kínja,
Egekre néző sajgó bizalom,
Hit ápolója tikkadt vándor utján,
Ha uttalan bolyg sárga avaron!
Hol vagy nagyobb? a férfi küzdelmében,
Ki baj, veszély közt nem csüggedve jár,
Vagy a gyötört nő védtelen szivében,
Ki epedőn az egyetlenre vár?

Ah nem, nem ott a férfi küzdelmében,
Ah nem, nem ott vagy hősi, isteni!
Szabad karokkal állva bajnak ellent,
A férfiúnak gyönyör küzdeni;
Elötte nyilt a nagy világ csatája,
Támadva, védve sujthat szabadon,
Ah hősnek lenni kötelesség ottan,
E küzdelemben nem fáj bánatom.

De börtönében zárt a nő világa,
A hol csak tűrni, tenni nem lehet,
Meglesve minden lépte mozdulatja,
Szidalom éri a bút, könyeket,
Megpanaszolja betevő falatját
S vonzalmat kiván mégis zsarnoka —
A védtelenség kínos tudatával
Szeretni, tűrni: egy új Golgota.

Óh mily nehéz most Irmának szeretni,
Hordozva titkon szíve bánatát! —
A kertbe megy, midőn a házi munka
Pihenni egy két csendes perczet ád;
Zord atyja rögtön föltünik mögötte
Sdörmögve kérdi: Mit bolyongsz te itt?
Lehullt levélen tétlen érzelegni?
Sott benn hevernek házi dolgaid!"

Bemegy szelíden, fáj a szemrehányás,
Hisz dolgozott s a pihenés szabad!
Ah dolgozik hát, hogy a vád ne érje,
Pihenni küldi a fáradtakat.
Maga serényen jár kel s végzi dolgát,
A rend oly csendes, Irma nem szeles;
De Káldit most e hangtalan rend bántja,
A rend folytában is hibát keres.

„De mit csinál e lány oly ímmel ámmal?
Rival nejére türelmetlenül, —
Hos az anyának nincs mit oly keresni?
Mi a manónak hagyod egyedül?
A méreg esz, ha látom e nyavalygást,
Csak úgy vanszolja bágyadt hagjait —
Vasalni-varrni-nem tudsz dolgot adni?
Jobb másra tolni a te dolgaid?"

Sext Irma hallja-óh mint fáj szivének
E szemrehányás, mit nem érdemel!
Remegve ül le varró asztalához
Sa könnyeket erővel fojtja el;
Titkolni kell a vérző szív siralmát,
Az anya többé meg nem védheti,
Egyedül áll az egész nagy világon
Es minden új perez új hint hoz neki.

Es varrogat, de szemein erőt vesz
Az elfojtott köny nedves fátyola,
Kitörli lopva, látni kell az ölést,
Es fölsóhajt, de nyílik ajtaja . . .
„Hm sirdogálunk?-súg ismét feléje-
Ho persze sirni kényelmes dolog!
Oh szent érzelgés, holdvilág imádás,
Az apa ellen im hogy háborog!

A mázolóra gondolsz most is úgye?
Ján azt hiszed, hogy észre nem veszem?
Annál van lelked minden gondolatja,
Mikor ugy járss kelsz némán csendesen.
Sapád, ki most is javadat kivánja,
Már semmi ugy-e? örölög és pokol!
De várjatok csak-jaja vakmerőnek-
Ha még egy lépést-iszonyún lakol!"

Mi joggal és hogy'! elhallgatja bölcsen,
S fenyegetődzik nagy kegyetlenül,
Szegény Irmának reszket minden íze,
Bujába most már rettegés vegyül.
Ugy félti hívét apja bősz hevétől!
És minden óra ujabb gyötrelem,
S gyötrelme enyhet naphunytán se nyerhet,
Tart egyre minden néma éjjelen.

Őrzője nem hagy nyugtot bús szivének
Ha elpihent a csendes nyoszolyán,
Fölkel, körül jár, százszor is benyit rá,
Nem szökött-e ki titkon az a lány?
Föl-föl riasztja nyugtalan álmából
A kiméletlen zord járás kelés,
Igy tart egész nap, igy tart éjjelente
A véghetetlen néma szenvedés.

Akkor van egy kis enyhe pihenése,
Ha olykor atyja korteskedni jár,
Szabad folyást nyer elfojtott siralma,
Mert megszakadna gyötrött szive már.
Óh sírni, sírni olyan jól esik, hisz
A zokogásban megkönnyül szive; —
Szomoru sors, ha már csak köny vigasztal,
Könyén kivül már nincsen semmije.

Koldussá lett a gazdag ifju élet,
S mi tette azzá? pártos gyülölet;
De még csordultig nincs a kínok kelyhe,
Intézkednek már, lányka, nélküled.
Csak kettejük közt volt a dolog eddig,
Nem tudja Irma, anyja sejti bár;
Tudtára adják végre neki is, hogy
Az esküvő is ki van tűzve már.

A borzodás oly rezketővé tette,
Hogy első perczben szólni sem tudott,
De majd sikoltva, összetett kezekkel
A szörd apának lábához rogyott.
„Atyám, atyám, légy irgalommal, óh hisz
Én azt az embert nem szeretheten!"
Hideg mosolylyal hajolt hozzá atyja:
„Majd összeszokszol édes gyermekem!"

Aztán kifordult s ott hagyá magára...
Ott térdepel a lány a padlaton,
Ott térdepel, míg könyes arczulatján
Megmerevül a néma fájdalom.
Az elhanyatló nap piros sugári
Szép rózsaszinre festik a falat,
S kis sárga körben összegyülve játszanak
A vékony rezgő sugár vonalak.

Amint a sárga kör a falon játszik,
Csak nézi Irma, nézi mereven,
Egyszerre homlokán a szemöldek közt
Egy kis redőnek árnya megjelen;
A vékony árny hogy megjelent, fölsóhajt,
Körül néz, aztán fölemelkedik...
Lelkének bátor elhatározását
E kis redőben észre sem veszik.

XV.

Hideg nyugadt volt arcza, hogy kilépett . . .
De hagyjuk most a néma szenvedőt,
Nem látja többé senki, hogy' siratja
Szerelme üdvét – multat és jövőt.
Szomoru képez sez az élet képe,
Meg vancsufitva isten háza már;
Egy szentebb házhoz viszlek olvasóm, jer –
Hol ihletett szív istenre talál.

Ninis tornya ennek, koronás fejét ez
Nem hordja olyan büszke – magasan,
Nem kérkedik fenn érczhangú szavával,
És mégis tisztább, szebb oltára van.
Kicsiny a ház egy lombos kert ölén, de
Midőn beléptél a lelked repes –
Megkap a kellem lágy harmóniája
Ste fölkiáltasz: szívem álma ez!

Itt lakik Andor, első szerzeménye
E kerti ház, most itt él csendesen,
Közel Karádhoz, és csak Irma tudja,
Nem sejti senki, még jó anyja sem.
Az anya szív lágy, könnyen elárulná,
Csak szerelem tud titkot tartani.
Rejtőzve él, de már nem ismeretlen
Kezd már honában neve hangzani.

Eljött utána a külföldről híre,
A hol keresték drága képeit;
Végtére már a magyar muzeumnak
Kezd szeget ütni a fejébe itt:
Micsoda zajt üt München, Róma, Páris,
Van a dologban mégis valami.
Egy képe állt a mi kis tárlatunkban,
És elhatárzák: „meg kell tartani!"

Ez volt legelső díjazása itthon,
Sovány egy díj volt, mert nálunk szokás,
Hogy a művész legyen kegyes a honhoz
És tőle jöjjön önfeláldozás.
Jó és művész vesztegesse művét
Potom áron s még ő köszönje meg,
Ha adnak érte valamit szegényen,
És vele aztán tündököljenek.

Kevesét szerzett a művész ecsetje,
De a művésznek kevés is elég,
Megvette a kis kerti házat, aztán
Ott megszerezte napi kenyerét. —
Im most is ott ül a kis műteremben
Vásznát figyelve – arcza ihletett,
Valami égi, túlvilági fény az,
Mi áthevíti e tekintetet.

Vásznán a színek derengő ködén át
Feltűnik már a két szép fő alak:
Vadrózsa lombnál egymást átölelve
Két ősz ember közt fennen állanak.
A kép szerelme fájó fordulatja,
Ő érzi, hogy ez legszebb képe lesz,
Művészi gonddal függ művén, magának
Festmost, szerelme szép emléke ez.

Észre sem vette, hogy kinyilt az ajtó
S lábához most egy halvány nő borul –
Jőbugyik és – óh egek szent hatalma! . . .
Andor vémülten visszatántorul . . .
„Én vagyok – így szól Irma fölzokogva, –
Én vagyok itten, hívedl, élted . . .
Szeretsz-e, mint én, olyan végtelen?
Óh Andor, mentsd meg, mentsmegengemet!

Eltűrtem azt, hogy szivedről letéptek,
Tűrtem szelíden a paranus szavát,
És várnék arra, míg kibékült szívük
Kegyelme néked újra visszaád;
De most szivemnek legmélyébe nyúlnak
Kitépni onnan üdvösségemet...
Eladva másnak... veszve mindörökre...
Hitem, reményem, ments meg engemet!"

Most elbeszélte fájó tört szavakkal
Andornak – sorsa gyászos esetét,
Szivére vonta Andor a leánykát –
Szeme villámlik, arcza oly sötét,
Majd földerül az elsötétült arcz és
Szemei titkos üdvben fénylenek;
Nem látja azt meg elborult szemével
A szende lány, ki ott szivén remeg.

„Ne félj szerelmem! súgja biztatóan –
Jó helyre jöttél, hited isteni –
Majdoda viszlek védő angyalunkhoz,
Hatalmas ő és meg fog védeni.
Az ő kegyével majd a formaságok
Tövis bozótját általgázolom;
Te nála vársz be, a míg eljövendek,
Hogy az enyím légy drága angyalom!"

Gölnéz a lányka égi nyugalommal...
Az ég derűjét most löveli be...
Im ez a templom, a kiskerti lak, hol
A drága oltár szívük szent hite.
A nagy világi ceremoniákból
E jegyváltásnak semmi sem jutott;
De boldog e frigy, mert a szív kötötte,
Shallá az ég a titkos szózatot. – –

S otthon? – keresték mind a két Karádon,
Mór fölkutatták minden kis zugot;
Andorra fordult Káldinak gyanúja,
De hírt felőle senki sem tudott.
Fenyegetődzik, hogy föladja Marjast,
Aki fiával összejátszhatott;
Marjas is dúl fúl, szidja rosz fiát, ki
Fejére hozta a gyalázatot.

XI.

A barna ódon kastély ablakánál
A kedves lányka elgondolkozik,
Kinéz epedve, némán, mozdulatlan,
Csak keble él, csak arcza változik;
Föl-fölhullámzik keble mély világa
S viharja ajkán sóhajban hal el,
Sátfutja arczát a hajnal derüje,
Szive napját a mélyből hozva fel.

A barna ódon kastély padlásán ül
A gyászruhás nő, kit védőjé lett,
Ruhája gyászt az özvegynek, de arczán
Most földereng a nyájas szeretet.
Merengve nézi a kis nyughatatlant
Sátfényesül szép homlokán a bú,
Ölébe hullott hófehér kezében
Megrezdül a kis rózsa Roszorú.

Egyszerre halkan fölsikolt a lányka,
Fölugrik... reszket... újra visszaül,
Télének szemérmes pillantása most a
Grófnőre lebben önkénytelenül;
Mosolygva hélfől ex s szivére vonja,
Keblén a lányka most zokogni kezd –
„Önnek? – te sirsz? – óh boldog könyezés, hisz
Most már örökre a tiéd – szeresd!"

Belép az ifju s karjait kitárja,
Hozzá simúl a könyező arca,
Mögöttük áll két vőr tanú mosolygva,
Előttük e frigyvédő angyala.
Tejére teszi a kedves leánynak
A hoszorút, mit maga font neki,
Szelíden int s most elvonúl a szép pár,
A két tanú is rágtön követi.

A grófnő csengőt s visszaül helyére,
A kedves arcz most szigorú, hideg,
Előbb mosolygó nyájas arczvonásit
Gyeldő komolyság merevíti meg.
Csak egyet int az érkező inasnak
És néhány percig elmerülve vár.
A szárnyas ajtó nyílik újra és a
Grófnő előtt a zordon Kálóli áll.

„Eljöttem – igy szól – s szivem tettegését
Jólváltja most a mélto bámulat;
Ha jól megértém rövid levelét, úgy
A szökevény e kastélyban mulat.
Elámitotta önt, vagy eltakarta
Bünét, kilopva e magas kegyet –
Mert hinni nem tudom, hogy pártfogolná
A háladatlan gonosz gyermeket."

„Uram, csalódik – felelé a grófnő, –
Nem háladatlan s nem rosz gyermek ő,
Hálás szivének biztató hitével
Jött én hozzám az árva szenvedő;
Akkor lett volna háladatlan, hogy ha
– Mit én köték – a frigyet megszegi;
De önt, ki híven áldozó kegyemre
Kezét emelte, önt mi védheti?

A férfi elpirult: „Grófnő bocsánat,
Elismerem, hogy sokat áldozott,
De elvonultan a világ zajától,
Nem tudja, mennyi minden változott."
„Mi változott meg? tán a czél? feleljen,
Tán a jegyes pár, vagy az én kegyem? –
Ön változott hát, ön akarja csak, hogy
A kedves lányka hitszegő legyen."

Haraggal áll föl Káldi e szavakra,
Hogy eltalálták gyönge oldalát;
Szerette volna eltakarni, a mit
A titkos önzés számítása lát;
Előtte állott végtelen magasban
A boldogító; oly önzéstelen
Magaslik ő fel pártfogó kegyével
Miként a védett árva szerelem.

De Káldi forr, hogy szégyenét megérzi,
Midőn a grófnő most hozzája lép
S engesztelően kezdi rábeszélni
Reá függesztve szép tekintetét.
Hallgatta Káldi haragos kedélylyel,
De most egyszerre a beszédbe vág
Segy elhatárzó büszke mozdulattal
Igy kezdi hozzá ridegen szavát:

Grófnő ne szóljon, hasztalan felelnék,
Ön ezt nem érti, hagyjon engemet.
Nem érzelgés az élet józan czélja.
Vezesse hozzám azt a gyermeket.
A haratomból mit sem engedek le,
Intézni sorsát — ez az én jogom;
Bissé erős a mód, de szerencsét hoz,
Hát férjhez adni majd csak én fogom."

Végigtekint a nő rajt' megvetően
És megfagy arczán a szelíd meleg:
„Csak menj utadra önző pártos ember,
Többé e földön nincs szavam veled;
De jaj neked, ha egy lépést merészelsz,
A lány ezentúl az én gyermekem,
Jósmegyei érte a trón zsámolyáig,
De eltiporni még sem engedem.

Megnyerlek, azt hivém, a frigy kötésnek,
Mit összetépni készül vad kezed,
A szeretetben bíztam, azt hivém, hogy
A béküléshez mégis elvezet...
A béke nem kell? legyen harcz közöttünk,
De én birom már a bíztos jövőt;
E pillanatban esküszik leányod
Ifjú jegyesével az oltár előtt."

Eltántorúl a férfi s vak dühében
Öklét emelve szól: „megátkozom!"
Szánó mosolylyal nézi őt a nemtő:
„Te átkozódjál, én imádkozom,
Hiszem, hogy értük áradó fohászom
Átkad fölött az istenhez talál;
Bölcsebb az isten, semhogy meghallgatná,
Midőn az átok ártatlanra száll."

A halvány asszony ihletett szavában
Igy zeng a hitnek égi ereje,
Eltűnik aztán – Káldi összerezzen,
Szét néz... nem tudja, mi történt vele?
Zavart fejében a jóshangu szózat
Miként itélet, egyre háborog;
Egy hosszu sóhaj szakad föl szivéből...
Az ajtóhoz lép és kitántorog.

XVII.

Hire futott a csendes esküvőnek,
Hogy, hogy nem, arról nem számolhatok,
Jennen beszélték mind a két Karádon,
Bár Káldi róla bölcsen hallgatott.
Hogy titkolódzik, hamar észre vették,
Smost már nevettek rajt' az emberek,
Csak Dombi nézett rá gyanus szemekkel,
Ki félre érté a történetet.

Volt pletyka minden czifra változatban,
Gyönyörben úsznak a jó nénikék,
Ifiasszonykák és a kisasszonykák,
Egymásnak akik elmesélgeték.
Itt-ott ha még volt egy-egy hézagocska,
Kifoltozák a töredékeket,
Sa variansok minden részletére
Kimondják gúnynyal az itéletet.

Vidám uzsonnák kedves csemegéje,
Óh emberszólás, jóizű falat!
A boldogitó nemtő müve igy lett
Paródiává egy pár hét alatt;
Szapulja őket mind a két derék párt,
Mert a házas pár kettős pártbeli;
Forrong epéje Káldi úrnak, míg e
Sok mindemondát sorban elnyeli.

Egyébb baj is van: fogy az argumentum,
S már bandsán néz az agyafurt paraszt,
Capacitálni a csurgó se győzi,
Kiket a pengő elv már nem maraszt;
Amott se hull a manna már az égből,
Mégis növekszik a Belényi párt;
Meggyőződése egynek sincs, nekik hát
A népszerű, a kedvelt Marjas árt.

Megis beszélte ezt a dolgot bőven
A pártjelölttel egy vasárnapon,
Midőn a kasznár udvarán a népnek
Egy tíz akós már készen állt csapon.
Négy szem között a pipázó szobában
Élénken ágal a kortes vezér,
Lefesti Marjas demagóg irányát,
Kit népe mintegy prófétát kisér.

Valljuk be nyiltan, a mit most cselekszik,
Nem besszü vágya, nem vádaskodás,
Eszébe sincs ez, egyszerűn beszámol
A helyzetről, mint tenné bárki más.
Egyoldalú a felfogás, de abban
Nincs semmi önzés, semmi szenvedély,
Elmondja híven pártja érdekében:
Kitől kell félni, hol van a veszély!

Egy tollat forgat a gróf játszadozva,
Shozzá hajolva úgy bizalmasan –
Hogy Káldi elhallgat, megérti, hogy most
A jelentésnek immár vége van.
A forgatott kis tollszár megpihen most.
Sokat beszélt a kortes, erre mind
Felelni ugy sem tudna a jelölt úr,
Mást mond tehát, hogy rája föltekint.

„Köszönöm édes Káldi, gondolok rá –
Tehát e Marjas – el nem feledem –
De apropos ön férjhez adta lányát
S Marjas fiához – azt mondták nekem.
Csak pletyka, nemde? – mon dieu – barátom
Ne húzza hát ugy össze homlokát!
Hogyis lehetne ily kemény birája? –
Én nem hivém a pletykázók szavát."

No lám a tisztelt úr – ki hitte volna,
Az esze hol jár, míg amaz beszél?
Mily nyájasan tud szúrni! tüszurás csak,
De mélyen érzi a kortes vezér.
A gróf – igaz hát – kicsinyes, gyanakvó,
Míg ő kazkára vagyonát veti . . .
Elfojtva szíve lázító keservét,
Mély tompa hangon így felel neki:

„Férjhez nem adtam, maga ment el titkon –
De ez csupán az én magán bajom;
E frigykötésük nem hat elveimre,
Ha ezt hivé tán, megnyugtathatom.
Hisz nem kőzkáztat semmit... mit bizott rám?
És jutalomra ugy sé számolok;
Sönzetlenül ha küzdök érdekében,
E Ne legyen gondja e privát dolog."

Elbámul a gróf, hallva e beszédet,
Kemény beszéd volt, a főur füle
Nem szokta még meg ext a büszkeséget,
Soromba hangján összerendüle.
Más alkalommal kidobatta volna,
De most a helyzet válságos nagyon,
Szüksége van még ügyes emberére,
Más át nem gázol ennyi sok bajon.

„Pardon, barátom, ön talán haragszik?
Nincs elfeledve nálam érdeme,
De hogy ha annak egy kis bajt szerezném,
Akartam tudni, önt nem sértem-e?
Menjünk a néphez – sacre bleu! kihinné,
Hogy ily tüzes? de tud is gyujtani!"
Le ballagának. „Éljen" zúg feléjük,
Nem is parancsra, meg kell vallani.

Ott domborúl a korzes élet napja
A nagy hordó az udvar közepén,
A sok planéta azt körül kerengi
Illuminálva... Pompás tünemény!
Sa mint kereng a vonzó nap körében
E szép nap rendszer minden csillaga,
A deszka állás szürke szférájában
Zeng a szerafok bagózó kara.

Éljent rikoltoz egy csoport, a másik
Variálgatja pártja szép dalát.
Egy kajla bajszu ködmenes hunyorgva
A grófnak nyújtja piszkos poharát.
Elméje kissé már fátyolozott, no
A nyelve is már kissé hebegő,
De hogy szerelmes a gróf úrba, óh az
A mimikából könnyen érhető.

„Igyunk polgártárs... megteszszük követnek,
Meg, isten ugyse'... a mit én tudok...
Nem azért mondom... igy vagy úgy, de tudja...
Én onnan jöttem és most itt vagyok.
Ne féljen semmit... elvemszent... de fájn bor!...
Igyunk polgártárs!" És a gróf iszik.
A gróf ivott s a részeg átölelte...
Jó olvasóim tán el sem hiszik?

A hajdu jön, megy, külön trakta is lesz,
Megérkeznek az úri tollasok,
Együtt a gróffal a kastélyba mennek,
És elvonulnak a bizalmasok.
A szolgabiró az ő pártjukon van,
Csak úgy privátim most közöttük ül.
Fölhivja Káldit a gróf, hogy beszéljen,
Azok figyelve veszik őt körül.

Nem szánta Káldi ennyi fülnek, a mit
Négy szem között a grófnak elbeszélt,
De benne van már, hát elmondja itt is:
Kitől kell félni, hol van a veszély?
A szolgabíró fejcsoválva fölkel:
„No ezt az embert gróf úr bizza rám!"
És Káldi tudja, mi következik most,
S dolgát először bánja meg talán.

Csak Dombi hallgat egykedvüm pipázva,
Bár érdekelte őt is a dolog;
De azt hivék mind, hogy a meghiúsult
Menyegzőért mégmost is háborog.
Csak azt nem tudták, hogy a két öregnek
Rová fel azt a baltörténetet.
„Várj, csúnya fajzat – dörmögé magában, –
Vén róka, várj, majd befütök neked."

Van kis Karádon egy vad szájas ember,
Hős öklelő, ki most belényesi,
Jó ismerőse, kivel némi jót tett,
Ezt mint adósát most előveszi.
Sokáig beszélget véle, míg az ember
Megérti s így szól: „itt van rá kezem!"
„De csak vigyázva!" int a távozó úr.
„Csak bízza rám a tensur – úgy lesz em!"

XVIII.

Amott is iszonak, mert ne higye senki,
Hogy a deákné vászna ott különb,
A molnár ott is úgy őröl sikerrel,
Ha a garadra mindig jól fölönt.
Csak tolla más az ellenfél hadának,
Ne vedd malasztnak kegyes szavait,
Ők a szabadság rongyos köpenyében
Játszák a honnak bús martyrjait.

Coriolánnak rongyos öltözetje,
Nem födözött el gőgösebb urat,
Mint a megyének főverére, aki
Marjassal ott a nép között mulat.
Hajadon fővel áll előtte Marjas,
Midőn beszámol. És a fogadó
Harsog zajától a meggyőződésnek,
Amit beszívott a sok vigadó.

Lefesti Káldit Marjas, mint az ötet,
Elmondja, mennyi bajt okoz neki,
Hogy veszteget, hogy itat egyremásra
És annak könnyebb, jobban győzheti.
„Csak egy pár százast, csak egy tíz alóst még,
Hogy még ma őket összetartanám,
Vacsora is kell, mert éhen nem isznak.
Csak még ma, aztán megleszünk talán."

„Sok ez, nagyon sok – nem győzzük, barátom,
Vigyázva költsön. Itt van száz forint.
Intézkedjék, de tartsa szóval őket.
A vacsorához küldök bort megint."
A fővezér megy, Marjas csendre inti
A vad rikoltást és a muzsikát,
S fölbágva egyik asztal tetejére,
Kihirdeti a zsíros lakomát.

Egetverő zaj támad szózatára,
A fogadó is csak ugy reng belé,
Még azok is, kik már kisompolygtak,
Tódulnak most e hirre befelé.
Bor és ködmen szag a dohos melegben
Urat parasztot, egyként áthatott –
Emléke most is csiklandozza orrom...
Élveztem ezt a kedves illatot!

Mulatnak aztán tarka változatban
Együtt atillás, janklis, ködmenes,
Foly Henczidától Bonczidáig a lé,
És közbe-közbe a Demosthenes
Marjas barátunk mond philippikákat,
Amazok ellen, csak úgy csikorog,
Paskolja szörnyen a hon árulóit,
Ők persze mind, mind tiszta angyalok!

Igy mult el a nap, így a hangos éjjel,
A nép más napra ki se' józanul,
Csak Marjas alszik otthon eltörődve
S neje aggódik mondhatatlanul;
Nehezen várja, hogy fölkeljen férje,
S hogy fölkel: a nő sírva így rebeg:
„Tegnap, azt mondják, kémek hallgatának,
Valami készül, férjem ellened!"

„Eh mendemonda! mit hallgatsz te arra?"
De jő a szolgabíró hajduja.
A hivatalnak enged Marjas és megy —
Sokáig nem jön... ugyan mi baja?
Elzengeném, de borzadozva látom,
Minő halomra nő papírosom!...
Hire fut egyszer, a nép összetódul:
„Viszik a jegyzőt, még pedig vason!"

No vasra ugyan nem verék, de vitték,
Mint néplázító pör alá kerül.
Nosza fokosra aki tud mozogni!
Egy hórihorgas ordít legelül.
Ez Markos András, Dombi megbizottja,
Kinek előre meg volt mondva ez:
Föladta Káldi Marjast, ámde várjon,
Amig elfogják, igy lesz jó a hecz.

Alkonyodott már és a mámoros nép,
Lázadva hallja Markos szavait:
Ekként akarnak győzni Nagy-Karádon,
Hogy itt levágják a nép karjait!
Tömlöczbe dobják a párt legdicsőbbjét,
Sezt Káldi tette a ravasz galád!
De föl boszúra — tépjük össze őket,
Reszkessen most a csalfa Nagy-Karád!

Dühödté lesz az ittas rohanó nép,
Elöle szöknek a más tollasok,
A hol csoporthoz ér azt megrohanja,
Véres fejekkel futnak amazok.
Egészen este lett, hogy Káldiéknak
Házához ér a böszültek hada...
„Csovát fejére, égjen a gazember!"
Orditja Markos s szalmát hoz maga.

Egy percz alatt a háztető kigyúlad
S a szérüs kertben minden kazalég,
Dühöngve rombol, gázol össze mindent
S most már az ajtót döngeti a nép.
És odabenn egy sápadt öreg asszony
Ájulva fekszik lenn a padlaton...
És Káldi rémült üveges szemekkel
Bámul ki a bezúzott ablakon...

XIX.

Hol vannak ők, a kiknek hű frigyére
A társas élet gúnyt, sarat dobott?
Sárral hajitva, árván, elitélve,
Kiátkozottan – mégis boldogok!
Az üldöző – az elveszett világért,
Számukra a hol csak tövis terem,
Te adsz szivüknek ujabb szebb világot,
Örök hatalmu édes szerelem!

A férfi munkás, dolgozik serényen,
Erőszakolni nem kell ihletét,
Az alkotásnak küzdelmében érzi
Az égi múzsa szent lehelletét.
Gomolyg a színek felhős fegyülése
És idomúl a chaos anyaga;
S midőn az eszme földereng, jutalmul
A földi múzsát érzi ajaka.

Munkás a nő is, gondos, takarékos,
Végezve buzgón házi dolgait,
Vigasztaló a bús nehéz napokban,
Enyhitve férje aggodalmait.
Ki Eldorádót vár a szerelemtől,
Az a szerelmet nem érdemli meg;
Fáradnod kell, de édes hű szerelmed
Megédesíti nagy küzdelmidet.

Óh mondhatatlan üdv; midőn kifáradsz
Smolygva vár rád lelked hű fele,
Letörli lágyan arczod veritékét
S reád sugárzik szíve istene,
S lelked ez isten súgárözönében
Majd elmerült, majd fölemelkedett!...
Egymás jutalma vagytok mind a ketten,
Egymásban bírva földet és eget.

Hunyó napom te éltem alkonyában,
Óh tengeredbe vonj le engemet! —
Átbujdosám az élet sivatagját,
De a te vágyad az, mi eltemet.
Már roskadok, de vesztett édenemből
Föl-fölcsillannak szép sugáraid...
Majd a füszálak lágyan eltakarják
Megtört szivemnek néma harnvait.

Hová bolyongsz el éneklő? — e bánat
A boldogokra árnyat mért vetett?...
De hisz az üdvből őket felriasztni
Már a Hiób hír úgy is közeleg.
A nap leszállott sim lélek szakadva,
Rohan be most a házi mindenes:
Halált kiáltoz a nép Káldi urra,
Dühöngve mennek — mindjárt vége lesz!

És elkeseréli tört mohó szavakkal
A rendülésnek lázító okát ...
Felugrik Andor hintaját kiállja,
A boldogító szép ajándokát.
Sremegve amig Irma térdre omlik
Sesdő fohászszal néz az ég felé:
A vágtató hintót az est homálya
Sa porfelhője gyorsan elnyelé.

Hogy odaért, a ház már lángban állott,
Előbejutni most már képtelen,
A vérszomjas nép már az udvaron dúlt —
Hátul került a háznak hirtelen.
A ház mögött volt kőfallal kerítve
Egy kicsi térség, Irma udvara,
Kis őzikéjét s hófehér kecskéit
Ő nevelé, míg kis leány vala.

Egyetlen ablak nyilt a ház mögé sez
Irmáé volt, hogy lássa udvarát,
Most már csak ez volt egyetlen reménye,
A falra húzott sátveté magát.
Fölhágni és az ablakot betörni
Sazon benemmi csak egy pillanat.
Ott benn kinyitva zárva minden ajtó —
Andor sietve befelé halad.

A vérvörös láng fényt vet a szobákba,
A kék öregre hamar rátalál —
Nejéhez ugrik Kháldi és felordit:
„Engem — csak engem." s szava most eláll;
Vad rémülésben azt hivé, reája
Tódulnak már a gyilkos emberek,
Kinyujtja karját védően nejére
Shaja borzadtan ég felé mered.

„Térjen magához... istenem... nem ismer?...
Segítni jöttem... Káldi – én vagyok..."
Füst, láng csapott be és a konyha ajtó
A döngetéstől reng, recseg, ropog...
„Hamar, hamar, mert elvesztünk... az égre!
Emeljük őt fel – a füst eltakar"...
A döngetés, a recsegés, üvöltés
Oly vérfagyasztó rémes hangzavar!

Az életösztön tettre készti Káldit,
Az elalélt nőt most fölemelék,
Andor leugrik (alacsony az ablak),
A férj leadja felülről nejét,
Követi aztán... most erőfeszítve
A kőfalon is által vonszolák...
Eperczbe' rengő roppanás jelenti,
Hogy már betörték a ház ajtaját.

De mentve vannak: fák mögött közelben
Elrejtve állott Andor hintaja,
A tűz világa nem hatott idáig
S az udvaron van mind a nép raja.
Elvágtatának titkon, észrevétlen,
Elvész mögöttük a vad hangzavar,
Hulló sziporka és a vérpiros láng –
A barna erdő mindent eltakar.

XX.

Mondjam – ne mondjam ? – úntató az ének,
Elmés korom te, nem ilyet kívánsz!
Nincs ixgató varáxs a helyxetekben,
Nincs semmi finom, meglepő, pikáns;
Ludbőrt se kaphatsz rémes bonyodalmak
Rejtelmitől, – e bajt én érexém . . .
Mégis ha tán hat együgyüből xivekre,
Nem xeng hijába egyxerü mesém.

Hisz együgyüké a mennyek világa,
Legyen családás bár a hitrege,
Családni édes, hinni boldogit, hogy
Nem pára fönn az ember szép rege.
Hisz a hitetlen is családni kíván,
Aranyt mutatni bám a talmi jó,
Pénznek telintik a bankó papirját,
Az inggallér is csak illusio.

Hadd boldogitson engem a családás,
Hogy még találhat szivet énekem,
Hogy lesz, ki egykor e papirba nézve,
El-elmereng ugy csendes-melegen;
S mutassa bár a finom jó szokások
Elmésségét, e talmi aranyat:
Mégis tanutlan földobog szeretve
A szív a hamis ingelő alatt.

Hát Kálói most, hogy sorsa összehozta
A „rosz leánnyal", akit megvetett,
Akire átkos szókat, hogy megcsalódott,
Érez-e mostan egy kis meleget?
Gyülölni sértett büszkén, átkozódni –
Aztán szeretni, megbocsátani;
Nem oly közel van e kettő egymáshoz. . .
No de meg fogtok mindent hallani.

„Leányom – édes gyermekem!" – ki szól így?
Oh hisz e hangon más ki szólana,
Ki sohʼ se számít, csak szeretni tud, mint
Az eszméletre visszatért anya.
Szivére zárja boldogan leányát —
Feledve minden, ami elveszett.
Oh a teremtő legnagyobb csodája
Benned lobog fel, anyaszeretet!

És Káldi ott áll mereven sötéten,
Végig simítja kábult homlokát;
Ő nem siet, hogy lányát átölelje,
De más a bús szív mentő hangot ád;
Midőn leánya hozzá jő remegve
És rajta függnek esdő szemei:
Nem tiltja vissza a félént közelgőt
Magát szivére vonni engedi.

„Nagyon szerettél és én megbocsátok!"
– Sátrezg az érzés most e szavakon, –
„De utánk csak addig érnek össze,
Amíg fölépül elhamvadt lakom.
Ste ifju ember, aki férje lettél,
Most már egymásnak beszámolhatunk,
Te elrabolzad őt, de kiragadtál
Tűz-, vérhalálból – most quittek vagyunk."

Pihenni kellett pár napig; fejében
S szivében egyre nagy még a zavar,
De itt soháig kegyelemből – így szól
A büszke ember – élni nem akar.
Vagyona rongált, súlyos a teher rajta;
Segítni gyorsan kell hát a bajon,
Hitelezői hogyha megroharanak,
Egyszerre szétmegy köztük a vagyon.

De hisz a grófnak nagy szolgálatot tett,
Adhat kamatra néhány ezeret,
Avagy magához váltja adósságit
És ő törleszti majd a terheket.
Igy gondolá ki sorsa megmentését,
Míg a karádi kástélyig jutott.
A szavazás már ekkor végbe ment volt,
És a Belényi pártja megbukott.

Eddig szabad volt bármikor belépni,
De most a szolga im elébe áll,
Majd megy jelentni s a kortes vezér az
Elő szobában nem csüggedve vár.
„Menjen pokolba!" hangzik benn a válasz,
Megérti Káldi jól e szavakat,
Az inas mégis símán igy jelenti:
Ő méltósága senkit sem fogad.

„Ez hát a hála?" Keserü bujában
Igy szóla Káldi, amint távozott.
Hisz még a koldust sem kell igy fogadni,
Nem őt, ki érte annyit áldozott!
„Koldus vagyok hát s érte lettem azzá! —
Kiált — ah isten ... éltem eleget ...
Küldöztem érte, kik szerettek egykor,
És most elüz, mint csavargó ebet!"

Zokogva roskad össze Andoréknál,
Már nem szégyenli omló könyeit,
Nem büszke többé, lelke megtörött már,
Elmondja gyászos végzetét nekik.
A nők zokogva borulnak nyakába,
De Andor arcza büszke lángra gyúl:
„Azért se fognak téged tönkre tenni,
Fogadd e szómat biztos zálogúl."

„Te?" szól a megtört ember gúnymosolylyal,—
„Tudsz annyi bankót összefesteni?"
„Nem úgy atyám, én pénzt nem adhatok, de
Szerzek kezest, ki megfog menteni.
„Ezt is tehát!" mond Káldi keserűen,—
„Nos van-e még több megalázatás?
Ne menj te Andor a grófnőhöz értem,
Számomra úgy sincs már vigasztalás.

Inkább te nálad ... mint az ő kegyéből: ...
Majd meghurálva megférel veled,
Egy gazdatiszti állás tán akad még,
Hol megszerezzem majd a tenyeret.
Megyek, talán már kialudt a mámor,
S a faluban már nem vernek annyon,
Hitelezőim még ma mind bejárom,
Övél legyen hát az egész vagyon."

És ment sötéten, elborult kedélylyel,
Engedték menni a bukott vezért,
Ő vegezett és kóbor volt, midőn most
A fogadóba megpihenni tért.
Egy megtört ember ült az asztal mellett,
Sápadt arczára könyek omlanak.
Reá tekintve Káldi visszadöbben,
Mert Marjas volt a szomorú alak.

El akar menni hirtelen, de Marjas
Föláll előtte s búsan rátekint:
„Maradj – no bántson kellemetlen arczom,
Már megpihentem — el megyek megint.
Mulassatok csak, győzedelmeskedjetek
Nem áll utjába a földönfutó."
Ekként beszéle tompán elhalóan,—
E csendes bú oly szívet szaggató!

És Káldi szíve elszorult s agyában
Most fölmerült a gyászos sejtelem:
Kiszabadult, de hivatalt veszítve,
S most egy a sorsuk: bús reménytelen.
Megáll a régi jó barát előtt és
Ugy néxi hosszan; keserű mosoly
Tünik fel ajkán, integet fejével,
Midőn szavára tompán válaszol:

„Kidobtak ugy-e? s pártod eltaszított,
Mehetsz koldulni, nincsen irgalom!
Kifacsarák a czitromot s kaczagva
Vetél el aztán... óh tudom, tudom!
Tán le is szidtak, aki áldozat vagy,
Neked róják fel, hogy nem győztetek.
Óh dőre eszköz nagy urak kezében,
Eredj pokolba! — ez a köszönet."

Egy köny szökik most elborult szemébe,
Elfordul aztán s bágyadtan leül.
Marjas csodálva látja azt a könnyet
S megáll előtte önkénytelenül.
„Csak menj — susogja Káldi keserüen, —
Add nekem által a koldus botot,
A menedék hely jószivű kegyére
Neked fiadnál elsőbb a jogod."

„Mi kell mogorva zsémbes ember? — ig szól
Marjas borúsan, — mi bajod velem?"
Samint egymásra néznek fájó daczczal,
Mögöttük Andor íme megjelen.
Sokáig tartott a megütközés, míg
Az ifju végre szóhoz juthatott,
S meghallva most a szóváltást, atyjának
Megmagyarázza a koldus botot.

Hallotta ő is megtört atyja sorsát
És mentésére jött a faluba,
Otthon csak anyját lelte a ki sírva
Ölelte át, s most mindent megtuda.
Hirül hozák, hogy megjött Marjas onnan,
A hol könyörge sikeretlenül,
De még nejéhez nem mer hazatérni
S a fogadóban búsul egyedül.

Ekként találta együtt nagy bujában
A fogadóban a két öreget,
S most összenéznek búsan mind a hárman
S nem titkolák az omló könyeket.
Marjas szelíden néz a régi társra
S engesztelően nyújt felé kezet:
„Most egy az utunk s ez csak gyermekinkhez —
S a boldogsághoz is csak ez vezet!"

XXI.

A zűrzavar, a pártok vad tusája,
A mit hozott a „nagy kibékülés",
Mi tönkre tette a két jó családot —
Most mind egy édes érzelembe vész;
Kicsíny szerény ez, ámde boldogító,
Elnéző, gyöngéd, mint a türelem:
A szeretetnek csendes kis világa,
Hol összeolvad mult, jövő, jelen.

Azoknál, akik csak szeretni tudtak,
A két pártos most egymást öleli,
S az elmulandó nézetek csatáin
Im végre győz az <u>örök emberi</u>.
Óh mily magasztos tiszta szent örömtől
Hangzik fel ott a nyájas kis szoba!
Egy halvány gyászos nő után utószor
Óh jösz velem még olvasóm oda.

Mint elmulónyár lágy szelíd fuvalma,
Elhangzik immár csendes énekem,
Lehullott már a sárga falevél is,
Alkony pirosllik a borús egen.
Miként a multból vissza csillanó kép,
Miként a nyájas szép emlékezet,
Aként suhantbe a vidám szobába
A gyász ruhásnő, ki most érkezett.

Körülrajongják üdvözlő örömmel —
Szelíd mosolylyal áll közöttük ő",
Arcán a multak halvány régi bája
Most átdereng a biztató jövő.
Egy íratot nyujt át az ifju nőnek
Így szól hozzája édes melegen:
„Im vedd atyádnak megváltott vagyonját,
Nász hozományod e birtok legyen.

Add át atyádnak, hadd mivelje néked,
Gőzépült már az elhamvadt lakás;
Tudom, hogy nincs a tétlenséghez szolva,
Öröme lesz majd e foglalkozás.
Ste másik, ki hivatalt vesztél,
Legyen nagyobb és hálásabb tered,
Legyen kincsbánya hű tevékenységed
S annivel bírsz, a gazdag ismeret.

Ismerem gondos rendező figyelmed',
Rádd ha bízom uradalmaim',
Nyugodtan alszom, hűséged megőrix
Hanyatló éltem végső napjain.
A rám sugárzó szeretet világa
Majd átderengi fájó lelkemet, —
Ste égi szellem nézz reám mosolygva,
Im' befejeztem kedves művedet!"